

Poštnina plačana v gotovini

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK IX ★ LIII **1** JANUAR ★ 1963

VSEBINA:

Uvodna beseda	1
Rado Kočevar: Trije zimski vzponi v Grintovcih	2
Dr. A. Brilej: Angleži in naše gore	8
Jos. Wester: Grintovcem v slovo	16
Dr. Josip Šašel: Avstrijska kartografija ob naši meji	21
Joško Sottler: Na Pelistru	24
Dr. Fr. Sušnik: Pripombe k razpravi dr. Šašlja	27
Š. J. — N. D.: Po podzemeljski Ljubljanci	28
Društvene novice	33
Iz planinske literature	38
Razgled po svetu	42
Izid nagradnega natečaja planinske fotografije	48

Prilogi 1. štev. Planinskega vestnika iz nagradnega natečaja: »Mojstrovka« tov. Mlakar Toneta, I. nagrada; »Prvi sneg pri sv. Ambrožu« tov. Pfeifer Marjana, III. nagrada
Prilogi natisnila tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likožarjeva ulica, IV. provizorij, poštni predal 214, telefon 22-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, računi, razvid naslovov / Tiska tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 350.—, ki jo morete plačati tudi v treh obrokih po din 90.—, četrti obrok pa din 80.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 602-93331-6 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Poceni in kvalitetno blago
Vam nudi Veletrgovina

„Prekrana“

LJUBLJANA, TITOVA C. 15

kjer si lahko ogledate bogato za-
logo kolonialnega in špacerijskega
blaga, mlečne in mesne izdelke
ter razne alkoholne pijače

O solidni postrežbi se prepričajte!

Uvodna beseda

Novi letnik »Planinskega vestnika« začinjamo v dnevih, ko večina planinskih društev na občnih zborih polaga svoje obračune. Skoraj vsa poročila govore o izredni gospodarski in gradbeni delavnosti planinskih odborov, tožijo pa o pomanjkanju propagande, ideološke vzgoje, o vpadanju dela po AO, o premajhnem številu mladine in pionirjev ter ugotavljajo splošen padec članstva.

Ob teh poročilih se nam jasno začrtava naša pot in naše delo v prihodnjem letu. Planinski odbori ne smejo postati gradbeno ali gostinsko podjetje. Če so to ponekod že postali, potem je treba poskrbeti za to, da se njihovo delo obrne v smer, ki jo nakazujejo pravila PZS in planinskih društev. Vrhovna planinska organizacija že lahko temeljito poseže v gradbene načrte posameznih društev. Ker poročila govore, da število članstva kljub izrednim ugodnostim, nizki članarini in popularnim cenam v domovih in kočah pada, je treba, da v prihodnjem letu energično zavremo organizacijsko pešanje in to predvsem s podvojenim delom naših propagandnih odsekov. Planinska društva naj poudarjajo predvsem športne in kulturne cilje planinstva, prirejujejo naj dobro organizirane izlete, ustanavljajo planinska jedra po tovarnah in šolah, skrbijo za ustanovitev in dobro vodstvo mladinskih in pionirskih odsekov, prirejujejo naj planinska predavanja, širijo planinsko izobrazbo na najrazličnejših tečajih v dolini in v gorah. Poživite naj delo v AO in ustanavljajo naj smučarske odseke, ki naj goje visokogorsko turno smučanje. To je poglavitna vsebina planinske organizacije. Če postane drugačna, potem je vprašanje, če ima tako planinsko društvo še pravico do obstoja pod takim imenom. Res je naše delo povezano s turizmom in gostinstvom, in še kako! Ne smemo pa videti v tej povezanosti s turistično in gostinsko problematiko bistva naših društev. Poživeti je treba tudi literarno-znanstveno delo in oživeti planinsko založništvo. Značilno za poveljna leta je, da je ta stran naše planinske dejavnosti skoraj odmrta. Planinstvo, ki bi obenem s svojimi športnimi, alpinističnimi uspehi stanovitno ne rodilo tudi svojih kulturnih sadov literarno-znanstvene narave, bi se odpovedalo eni od bistvenih sestavin, s katerimi je v svoji klasični dobi pognalo korenine v osrčje moderne Evrope. Bodo v prihodnjem letu glasniki prave planinske misli. Vzgojajmo svoje člane, predvsem pa mladino z vsemi vzgojnimi vrednotami, ki jih planinstvo nudi. S to željo, s to mislijo pozdraoljamo ob novem letu naše čitatelje, naročnike, člane in odbornike planinskih društev, posebej pa sotrudnike planinske revije.

TRIJE ZIMSKI VZPONI V GRINTOVCIH

imski alpinizem je pred leti pri nas doživljal bujno revolucijo in razmah. Že pri površnem pregledu opazimo na njem dve bistveni potezi, činitve klasičnega in modernega, morda nekoliko vsiljenega značaja. V prvem primeru so plezalni vzponi bolj estetski, idealno zimski. V drugem pa imamo velike činitve, tvegane vzpone. Činitve druge vrste so bile pri nas posebno »moderne« v letih 1948-50. Potem pa so nenadoma ponehale; danes je zopet kakor pred vojno, ko se je le posamezna naveza povzpela na kak zasnežen vrh. Dejstvo je to, da so ta razvoj zimskega plezanja dosegli in doumeli le posamezniki, ostali rod alpinistov pa je ubral svojo pot in mu niso mar tvegana dejanja v snegu, mrazu in ledu.

V spominu so mi leta, ko sem skoraj vsako soboto odhajal v gore. Smuči so mi ostajale doma v kotu in redkokdaj sem jih utegnil vzeti s seboj; čez dan ali dva, včasih tudi čez več dni sem se utrujen in premražen vračal domov in čez teden nabiral moči za naslednjo nedeljo. Eno takih let je bilo v zimi 1947/48. Kaj vse smo doživeli takrat v zasneženih in ledenih gorah, planinski javnosti ne bo nikoli znano in redka silna doživetja ponosno hrani ozek krog ljudi. Le od časa do časa, ko se kje ob kaki priliki snidemo, pride kaka epizoda z besedo na dan. Medtem ko je običajno govora o težjih činitvah, pa se redko kdo spomni onih lepih klasičnih pristopov, ki pa so tem bolj značilni za zimsko podobo gora. Sam zelo rad obujam spomine na tri idealne, klasične zimske ture v Grintovcih in to v Skuti, Kočni in Ojstrici.

Grebensko prečenje Skuta — Grintovec

(14.—15. marca 1948)

To je bilo moje najlepše plezanje v zasneženih gorah. Ideja pa sega dve leti nazaj v megleno jesensko jutro na Malih Podih pod Skuto. Prinesli smo tramove za naš bivak in se usedli k počitku. Boris Režek nam je pripovedoval o naših nalogah v alpinizmu. Takrat nam je na kratko nakazal nekaj primerov, mi začetniki pa smo nemo zrlj vanj. Med ostalimi činitvami naj bi se izvedlo tudi grandiozno grebensko prečenje Savinjskih Alp, kar bi bila posebnost v naši alpinistični zgodovini. Pripovedoval nam je tudi o svoji činitvi iz leta 1946 z Radom Isteničem.¹

¹ Aprila leta 1946 sta plezalca Boris Režek in Rado Istenič napravila grebensko prečenje Brane, Turske gore, Rinke, Skute in čez Velike Pode sestopila na Kokrsko Sedlo. Alpinist Rado Istenič pa je postal žrtev prometne nesreče januarja 1950 (opomba avtorja).

Tisto leto sem mnogo plezal; že za novega leta dan sva z Zupanom ves dan plezarila v vzhodnem stebri Brane, ki pa je bil tako pobeljen, kakor če bi ga bil poleti mokrega posul z moko. Za 60 metrov višine sva rabila osem ur in se nato vsa premočena vrnila v kočo na Kamniškem sedlu, kjer sva v sili morala vdreti skozi okno.

Čez mesec dni smo se zopet vrnila na Kamniško sedlo. Pomagali smo Borisu Režku pri snemanju njegovega dokumentarnega zimsko-alpinističnega filma.

Takrat je na sedlu divjal vihar, da smo še v posteljah spali v kožuhih. Zunaj je prijemal požled. Še pred koncem neurja je pri koči zdrsnil mlad planinec. Po ledenem sedlu je odletel skoraj do stana. Nezavestnega in hudo poškodovanega smo odnesli v dolino.

Naslednji dve nedelji sem izkoristil za dva težja vzpona v Julijcih (severno steno Škrnatarice in Škrbine v Zadnjem Prisojniku). Potem pa je prišel na vrsto »veliki načrt«. Takrat sem zelo mnogo plezal v navezi z Zupanom in Verovškom in skupaj smo prebili marsikatero lepo uro v gorah. Zato smo se tudi odločili, da grebensko prečenje izvršimo skupaj. Mikalo nas je tudi zato, da usmerimo plezanje od zaprtih in temnih grap k estetsko oblikovanim grebenom, ki imajo več skupnih potez z osnovnimi pristopi v Alpah.

V Kamniških Alpah je bila Skuta dolgo časa znana zimska tura. Nekateri pogumni planinci vedo še danes pripovedovati o svojih doživetjih pri vzponu na to goro. Seveda so vsi prišli čez Velike Pode iz Zoisove kočice. Šele po drugi svetovni vojni so se množile ostale variante. Najprej je šel Režek z Rinke. Leto pozneje sem pristopil sam z Malih Podov.²

Sledilo je naše grebensko prečenje, ki ga ravnokar opisujem in leto pozneje januarja 1949 južni raz.³

To je vsa zimska zgodovina te gore. Zimski problem gore pa še davno ni rešen in dokler bo ostala nedotaknjena slovita severna stena, tudi ne bo.

Pričakovati je, da se bo lotil teh večjih zimskih problemov kak vnet, mlad ljubljanski plezalec, ki ve že »toliko« povedati o alpinizmu.

Na našo turo smo se vsi trije temeljito pripravili. Razen vrvi, ki so bile absolutno nezanesljive,⁴ je bilo ostalo v redu. Založeni smo bili celo z dvema paketoma UNRA. Same priprave so trajale več dni, nakar smo se s kolesi odpeljali v Bistrico.

Drugo jutro smo odrinili dalje na naš bivak pod Skuto. Tiste dni je trajalo dolgo časa lepo vreme, tako da smo kar dobre volje začeli naslednjega dne s plezanjem. Vstopili smo v smer Verovšek -

² Planinski Vestnik 1947, stran 103.

³ Južni raz Skute sta prvič pozimi preplezala ljubljanska plezalca Rado Kočever in Sandi Blažina januarja 1949 ob ugodnih zimskih razmerah.

⁴ Vrvi iz nylona so začeli naši alpinisti uporabljati šele v zimi 1950, do tedaj so plezali s konopljenimi.

Zupančič⁵ v jugovzhodni steni Skute, imenovani direktni, na Konju.⁶ Originalnega grebena Rinka — Skuta smo se namreč namenoma izognili, saj ga je že preplezal Režek in tudi vzpon do samega Konja ne pomeni bistvenih težav.

Najprej smo plezali po snežišču do znane police v prvi tretjini stene. Tudi tu smo kakor minulo jesen žrtvovali pol ure za razgled po daljnem horizontu. Težav do tu se ne spominjam, razen nekoliko strahu pred padajočimi svečami talečega se ledu z grebena. Do tu je šlo sijajno z derezami, katere smo pa sedaj spravili v nahrbtnik. Plezali smo v trikunih; takrat namreč pri nas še niso bili v rabi profilirani gumijasti podplati, katere smo dobili šele leto pozneje. Plezanje s trikuni pa je bilo vse kaj drugega kot lahko in elegantno, poleg tega pa so nas težili še nahrbtniki, od katerih je vsak tehtal dobrih 20 kilogramov. Nekaj metrov pod Konjem je v skalnatem zavetju v opoldanski pripeki vladala vročina kakor sredi poletja. Takoj ko smo izplezali na greben, pa so nam pri priči zmrznili anoraki. Povrhu vsega je še v zastavah nosilo sneg in pokrajina pod nami na Jezerskem se nam je zdela najbolj hladen del sveta.

Kako smo v tistih razmerah prišli preko Konja, ne vem več, vem pa, da je bilo zelo težko in rabili smo tudi nekaj klinov. Za Konjem je bila viseča snežna polica, za njo stolp, nato pa soliden razast greben do vrha, po katerem smo v kratkem dosegli tudi vrh. Bilo je pozno popoldan in hladen veter je s severa odganjal oblake proti jugu, le ti pa so se mu upirali za grebeni; iz Kamniškega sedla se je od časa do časa izlil lep, meglen slap v Logarsko dolino. Tiha igra narave nam je zbudila misel na ljudi, ki pa so bili daleč pod nami v turističnem domu v Bistrici in na Jezerskem. Ostale koče so bile zaprte. Edini smo preživeli ta nepozabni dan tu visoko v zasneženih gorah.

Na vrhu se nismo dolgo mudili. Treba je bilo še pred nočjo poiskati in urediti nočišče v snegu. Kmalu smo našli še dokaj pripravno snežno votlino pod vrhom Štruce. Noč smo preživeli drgetaje zaviti v gumijasto vrečo. Vsake pol ure smo si kuhali kakao. Najbolje se je v bivaku odrezal Verovšček s svojim nalašč v ta namen pripravljenim sedalom iz klobučevine. Preje je služila kot podloga pisalnega stroja v neki pisarni. V splošnem pa nam ni bilo tako hudo, le iz votline nismo smeli, kajti zunaj je pihal veter. Bilo je 20° pod ničlo.

Zjutraj smo se odpravili na pot na vse zgodaj. Bil je še vedno mraz, da smo šklepetali z zobmi; raztajani anoraki so se v hipu zopet strdili. Vse to pa nas ni motilo, da ne bi zavriskali ob prvem soncu, ki je osvetlil vzhodno steno in greben Grintovca.

Dolgi hrbet oziroma njegov greben je res »Dolgi hrbet« in botri njegovega imena so imeli prav, ko so ga tako krstili. Če je kdo

⁵ Zupančič Ljubo je bil znan alpinist v Julijskih Alpah leta 1947. S Kočevarjem je preplezal večino klasičnih smeri v Triglavski steni in z Verovškom novo smer v Dražkih vrhovih iznad Krme.

⁶ Konj je ime za markanten gladek stolp v grebenu Rinka — Skuta, najtežje mesto (opomba avtorja).

potrdil to ime, potem smo bili to mi trije v tistih zimskih dneh. Še v klasični dobi planinstva, ne vem sicer kdaj, so tod vrli planinci napeljali idilično pot. Bila je deloma tudi zavarovana. Saj smo še zdaj ponekod našli iz snega štrlečo jekleno žico. Ta pot pa ni bila dolgo v prometu in kmalu so opustili vsa popravila. Večina poletnih romarjev hodi spodaj po ravnih Podeh in tako zanemarja res edinstveno pot. Ne vem, koliko novih potov je bilo zgrajenih po vojni v gorah. Dejstvo je, da se kaj radi postavljajo razni planinski funkcionarji na skupščinah s tem, pri tem pa jim niti na misel ne pride urediti poti, ki imajo edinstveni pomen. Podoben primer je s potjo iz Kalške gore na Greben itd.

Če je kdo bil na Dolgem hrbtu pozimi, mi ni znano, gotovo pa je, da nihče ni doslej našel tako zasnežen greben kot mi. Le tu in tam se je pokazala skala. Vse ostalo je bil en sam oklep v vseh mogočih variacijah in oblikah. Tu na tem grebenu smo šele spoznali pravo zimo v gorah, tako, kakor sem si jo v fantaziji predstavljal kot začetnik v alpinizmu.

Doma večkrat segam po fotografijah, ki so ostale edini dokument, in le te mi obude takratna doživetja.

Greben Dolgega hrbta smo preplezali v kakih šestih urah, potem pa smo zagazili v valovite Pode pod Mlinarskim sedlom. Tam smo se utaborili v neki jami v zatišju in si pripravili bogato južino. Počitek se nam je prilegel, da smo skoraj docela pozabili na vzpon na Grintovec.

Zadnji del poti ni bil tako težak, kakor dolg in naporen. Pa tudi siti smo bili že vsega in vsak korak po strmem ozebniku nam je bil preje odveč kot v zabavo. Začeli smo misliti le, kako bomo čimpreje zopet v topli koči. V tem razpoloženju nam ni bila mar sijajno se bleščeča severna stena Grintovca, ki je v zahajajočem se rdečem soncu žarela kakor gladina čudovitega Bohinjskega jezera. Kdaj smo dosegli vrh Grintovca, ne vem več, vem le to, da smo kar navezani drveli k Zoisovi koči in v Bistrico. Razvezali smo se šele globoko doli v Koncu. To pa je bila največja muka tega dne. Mokri in nato strjeni vozli starih konopljenih vrvi so bili trdi kot beton. Komaj smo jih z največjo težavo razvozlali. Ves prizor pa je dosegel svoj višek, ko smo vrvi delili za prevoz. Prepir se je končal s kričanjem, da je odmevalo z vrhov onstran doline. Ta dramatični prizor pa je zaključil mrak. V Bistrico smo dospeli togih obrazov, mokri in utrujeni.

Severna stena Kočne

(13. januarja 1950)

V zimi 1949 sem težišče svojega delovanja prenesel v Julijske Alpe. To leto sem tu napravil nekaj zimskih vzponov, kakor severno steno Šit nad Planico in dve novi smeri v sloviti Triglavski steni. Leto pozneje pa sem zopet začel zahajati v Kamniške, kjer sem plezal večinoma klasične ture, to pa zaradi tega, ker so me bivaki

prejšnjih let znatno izčrpali, poleg tega pa sem tudi počasi prihajal do spoznanja, da si je najprej treba urediti ustrezajočo in prvovrstno opremo in se šele potem lotiti resnih dejanj. Tako je tudi večina takratnih ekstremnih zimskih plezalcev preložila svojo dejavnost na poznejši čas, ko bomo dobili hrano in opremo. Da pa pozimi ne bi lenuharil, sem si kupil nove smuči. Poslej se je začelo veselo smučarsko življenje in se v večjem razmahu razvijati visokogorsko smučanje.

Vendar se kljub vsemu nisem mogel dolgo časa upirati tihim željam. Za prvo turo leta 1950 sem si izbral severno steno Kočne. Vabil me je ta vzpon tudi zaradi tega, ker so do tedaj ostali Grintovci s koroške strani pozimi še nedotaknjeni.

K načrtu sem pridobil prijatelja Marjana in Franca in 12. januarja smo se v hladnem popoldnevu odpeljali s kolesom na Jezersko. Večer smo prebili v družbi tamošnjih alpinistov v prijetnem vaškem lokalu Kazini.

Kočne in tudi ostalih vrhov s te strani nisem dosti poznal. Strogi obmejni predpisi in pa zakotna lega sta nam v glavnem onemogočili dostop v ta naravnost fantastično lepi predel Grintovcev. Na Češki koči sem tudi bil samo enkrat v življenju na nekem plezalnem tečaju leta 1948. Severno steno Kočne pa sem nadrobneje spoznal, ko smo v pozni jeseni leta 1947 pristopili na njen vrh po grebenu od Povšnarjeve planine.

Že iz južne strani so na Kočno prihajali redki obiskovalci. Predolg je namreč dostop iz Zoisove kočice in precej tvegan. Pozimi se dostikrat pripeti nenadni vremenski preobrat in s Kočne do Zoisove kočice je v takem zelo daleč.

V poletju velja Kočna za izredno krušljivo goro. Silno je namreč razbito njeno pečevje, ki je tudi omogočilo dokaj hitro in lahko alpinistično delo, vendar pa je bil največji alpinistični problem severna stena, tako imenovani severni steber, rešen dokaj pozno. Preplezala sta ga dva mlada jezerska plezalca Viktor Krč in Julij Grabnar.⁷ Ta tura je tako težka in prehod na nekem mestu tako tvegan, da je obrnilo že nekaj navez mladih povojnih plezalcev.

Prenočili smo v jezerski Kazini in skoraj vso noč predrgetali kljub mnogim odejam v mrzli sobi. Tiste dni je bil v deželi velik mraz, razen tega pa slovi Jezersko kot najbolj hladen del Slovenije; termometer je to noč kazal 25° pod ničlo.

Na pot smo se zaradi mraza pripravili dokaj pozno. Z velike snežne jase pri Makeku smo razločno videli velike snežne zastave v grebenih, podobne jezerskim meglicam.

Prvi del stene tvori 200 m visok prag, ostalo pa je predstavljala snežna stena v naklonini 40°—65°. Medtem ko je prvi del predstavljal izrazito tehnično zapreko, pa je v steni nanesen pršič grozil s

⁷ Glej članek: Kočna, direkten vzpon izza Kupa, Plan. Vestnik 1940/159. Viktor Krč je padel v partizanih. Pomembni so njegovi prvenstveni vzponi v severnih stenah Dolgega hrbta, Štruce in Skute, ki jih je opravil tik pred vojno (opomba avtorja).

plazom. V pragu smo morali zabiti mnogo klinov. Čistili smo led z oprimkov in z derezami napredovali z veliko težavo. Če ne bi bilo gori snežišča, bi verjetno takoj obrnili v zavetje Kazine. Končno smo se le zbasali preko in dosegli ozek žleb, zaprt s štirimetrskim skokom iz čistega ledu. Preje slapa nismo videli in tudi ne nanj računali.

Kaj pomeni taka navpična zapreka ledu v steni, vedo nekateri naši plezalci, ki so imeli z njim opravka, precej povedati. Meni se to ni pripetilo prvič, a zadnjič verjetno tudi ne. Že pri mojem prvem zimskem vzponu v Planjavi leta 1946 smo naleteli na podobno zapreko. Takrat jo je mojstrsko premagal Keršič in mi smo mu sledili ob napeti vrvi. Naslednjega leta pomladi smo morali plezati preko ledu v vzhodni steni Brane. V zimi 1948 ob priliki prvega zimskega vzpona skozi okno v Planjavi, sem se zaradi ledu moral prebiti čez previsno steno s klini.

Skok sem naskočil varovan na dvojni vrvi in se tolažil s tem, da ne bom odletel daleč, v najslabšem primeru v pršič v grapi. Kljub vsemu je šlo vse dobro in kmalu smo dosegli spodnji rob krnice, ki ji domačini pravijo Povnova dolina.

Ko sem pred dnevi čital v Planinskem Vestniku nekatera dognanja Borisa Režka⁸ o našem povojnem alpinizmu, si nisem bil na jasnem, ali naj bo to izraz njegovega samoveličja, če pravi, da mladi niso napravili ničesar ali pa vsaj ne kaj velikopoteznega v gorah, ali pa smo res taki bedaki, ki samo ponavljamo preplezane smeri. On da je tisti, ki je rešil vse ali pa vsaj vse klasične probleme alpinizma pri nas. To je neodgovorno pisanje in prikazuje naša dejanja v napačni luči. Ko obujam spomine iz preteklih dni, ne morem mirno mimo tega.

Prehod skozi Povnovo dolino ni težak in po strjenem snegu smo plezali kakor mački. Kmalu smo pozabili na ravnokar premagane težave. Na prvem pripravnem mestu smo se nekoliko odpočili in pojužinali. Okolica je postajala z vsakim korakom zanimivejša. Pod nami Jezersko, za njim Karavanke in še dalje Korotan. Vse to smo gledali iz zasnežene stene. Nekaj posebnega je bilo v tem in največji estet bi težko našel izraz, s katerim bi ga predstavil svetu.

Kolikor višje smo se vzpenjali, tem močnejši pa je postajal vihar, ki je besnel na grebenih. V izstopnem ozebniku je bila njegova sila tolikšna, da smo jedva lovili ravnotežje. Nadedli smo si snežne naočnike, a kljub temu nam je nosilo sneg v obraz in čutiti je bilo, kakor bi nas kdo z iglami zbadal. Na samem grebenu je bilo najhuje in v diru smo zdrveli v majhno zavetje na južni strani gore. Podobnega viharja in mraza ne pomnim, odkar hodim v gore. Otrdelo vrv smo vlekli za seboj kakor veliko jekleno žico.

Ker do mraka ni bilo daleč, smo seveda kmalu zapustili varno zavetje. Da bi v takih razmerah nadaljevali pot na vrh, nihče od nas treh ni niti pomislil, kaj šele predlagal, zato je sestop čez Dolce k Zoisovi koči odpadel. Zato smo se odločili za tvegan sestop čez strmo

⁸ Glej članek Borisa Režka: Skuta s Podov — Plan. Vestnik 1952/353.

jugozahodno steno naravnost h kmetu Suhodolniku. Sam sem tudi smer že nekoliko poznal iz jeseni l. 1947, ko smo ravno tako tu sestopili. Že takrat je bilo to dokaj tvegano, sedaj v zimskih razmerah pa še mnogo težje. Plezali smo navzdol po ozkih in strmih polih vedno tik nad prepadi. Živci so bili včasih do skrajnosti napeti, kajti vsak korak z derezami je bil odločilne važnosti. To je bil najtežji in najbolj nevaren sestop v gorah, kar jih pomnim. Že mrak je bil, ko smo dosegli vznožje stene, a težave so bile še vedno. Dvestometrski skok je zapiral grapo. Napor celodnevnega plezanja nam je bil že krepko v nogah, ki so jih še vedno bremenile dereze.

K Suhodolniku smo prišli nekako opolnoči. Pri priči smo pojedli večerjo za deset ljudi. Naslednjega dne pa je v gorah zapadel nov sneg. Naše sledi v severni steni so izginile, vihar je še močnejše razsajal po grebenih, mi pa smo bili srečni, da smo zopet na toplem in med ljudmi.

(Nadalj. prih.)

Dr. A. Brilej:

ANGLEŽI IN NAŠE GORE

(Ob knjigi »This my voyage« Toma Longstaffa.)

Tom Longstaff nam ni popolnoma neznan ime. Kdor je čital dr. Kugyjevo obširno knjigo »Fünf Jahrhunderte Triglav« (Pet sto let Triglava), je bil namoč prijeto presenečen nad lepimi besedami, s katerimi je T. Longstaff, ta stari, ugledni angleški alpinist, ki je obhodil največja in najlepša gorovja sveta, izpovedal vtis, ki ga je napravil nanj Triglav in Julijci sploh: »Julijci so ostali zame — po štiridesetletnem češčenju gorskega sveta — predmet najvišjega hrepenenja. Bolj si želim ponovnega svidenja ž njimi kot s katerim koli področjem Alp, bolj kot si želim videti zopet ledeni Kavkaz, Himalajo ali gore Kanade in Alaske ali nepopisno nežnožolto luč zahajajočega sonca na fantastičnih vrhovih Arktide...« Tako absolutno občudovanje naših gora lahko zasledimo le še pri nekem drugem tujcu — Angležu, pri Humphry-ju Davy-ju, ki je več kot sto let pred Longstaffom »hodil po naši zemlji in pil nje prelesti«.

Tom Longstaff je l. 1950 izdal izbor svojih planinskih spisov pod naslovom »This my voyage« (Evo moja pota). — Longstaff spada k veteranom britanskega alpinizma. Rodil se je 15. februarja 1875 in bil vzgojen v Oxfordu; študiral je medicino in pridobil doktorsko diplomu. V obeh svetovnih vojnah je služil v vojski. Bil je večkrat predsednik angleškega Alpine Cluba. Leta 1908 se je udeležil odprave v jugozahodni Tibet, l. 1921 je bil na Spitzbergih, l. 1922 je vodil oxfordsko univerzitetno odpravo na Mount Everest, l. 1927 je bil v Garhwal-Himalaji, l. 1928 na Grenlandiji, kjer je vodil oxfordsko vseučiliško ekspedicijo. Med njegovimi večjimi vzponi naj omenimo Trisul (7134 m) v Garhwal-Himalaji (l. 1907). Dve leti nato (l. 1909)

je našel in raziskal ledenik Siachen in odkril vrhove v Teram Kangri. L. 1908 je prejel »Gill Memorial« kraljevske geografske družbe (Royal Geographical Society) za potovanje v Himalaji in Tibetu, l. 1928 pa mu je bilo priznано Founderjevo odlikovanje za njegovo geografsko delo in za odkritje Siachena, največjega ledenika na svetu (izven polarnih krajev). Odkril je 500 kvadratnih milj neznane sveta in je bil prvi človek, ki je »pogledal v notranje svetišče Nanda Devi-ja, najbolj romantične gore sveta«.

Zato je gotovo pomembno dejstvo, da je bil T. Longstaff trikrat v slovenskih gorah, ki so se mu tako priljubile, da »bi se raje povrnil vanje, kakor v katero koli drugo gorovje sveta«. Tudi v knjigi svojih izbranih spisov poudarja osrečujočo vlogo, ki so jo Julijske gore odigrale v njegovem življenju. (»Ne morem se posloviti od Alp, ne da bi se nekoliko pomudil pri Julijcih«.) V knjigi »This my voyage« pripoveduje o naših ljudeh, o lepoti naših gozdov in vrhov, o ozkih dolinah, gorskih pašnikih in o cvetju, ki raste na njih. Albert Bois de Chesne ga je povabil in lovsko hišo v Trenti; tam je spoznal dr. Julija Kugy-ja, predanega raziskovalca Julijcev. »Čeprav mu je že skoro osemdeset let« pravi Longstaff o Kugyju, »ima še vedno postavo Herkula, združeno z veliko čustvenostjo muzika in ljubitelja lepote«. — S Komacem in Tožbarjem je Longstaff preplezal Razor, Prisojnik in Triglav. Dvakrat je preživel nepozabne dni v samoti Martuljka. Longstaffova knjiga »This my voyage« ima mnogo vrlin in lepot in zasluži, da jo uvrstimo med klasična dela planinske literature.

Angleži so se zanimali za naše kraje in zlasti za naše prirodne znamenitosti že pred stoletji. Njihova Royal Society, ki je bila ustanovljena l. 1663, je pošiljala po vsej Evropi svoje znanstvenike in raziskovalce in poleg drugih dežel so ti učenjaki proučevali tudi Slovenijo, ki je takrat za časa Avstrije bila znana pod imeni Kranjsko, Koroško, Štajersko. Tako je dr. Gualterius Pope že v 17. stoletju proučeval živosrebrni rudnik v Idriji, poročal o svojih izsledkih v »Acta Philosophica« te družbe l. 1665; zanimivo je, da je ta učenjak v uvodu svoje razprave poudaril tudi lepoto pokrajine, zlasti gozdov in gora, ki so mu pri njegovem potovanju vzbujali pozornost. Nekaj let nato (1668) je »Angleška kraljeva družba« poslala na kontinent doktorja medicine Edvarda Browna, ki je prepotoval Nizozemsko, Nemčijo, Avstro-Ogrsko, Bolgarijo, Macedonijo, Srbijo in Tesalijo in bival ob tej priliki tudi dalje časa na Kranjskem (l. 1672). Brown je prišel k nam čez Ljubelj, ki ga prištevava k najznamenitejšim goram, kar jih je kdaj videl; mimo Sv. Ane, Tržiča in Kranja je prispel v Ljubljano, kjer je z gradu občudoval »lep in veder pogled na mnoge gore in gradove«. Najbolj pa se je Brown zanimal za presihajoče Cerkniško jezero, v katerem je dalje časa ribaril, za Idrijo in njeno živosrebrno rudo. Oba kraja je v svojem potopisu izčrpno opisal.

O Cerkniškem jezeru so pisali še kasnejši angleški popotniki, ne da bi se posebej pečali z našim gorskim svetom. Tega je odkril in vzljubil in z vso toplino naravoslovca in poeta opisal in proslavil

šele Sir Humphry Davy. Ta je izredno ljubil našo Gorenjsko in se je o lepotah naše zemlje in zlasti Gornje Savske doline zelo laskavo izražal, da navajamo njegove besede v vsaki naši tujskoprometni propagandni brošuri, saj so malone vsi Angleži, ki so za njim obiskali Slovenijo, iskali pouka in informacij o nas in o naši pokrajini v njegovih spisih. Sir Humphry Davy je bil kemik, naravoslovec, mož svetovnega slovesa, zato je njegovo mnenje in njegova beseda mnogo zalegla. Njegove izjave o lepoti Gornje Savske doline so vzbudile veliko pozornost ne samo v Angliji.

Rodil se je 17. decembra 1778 v Penzance, v Cornwallu. Njegov oče, Robert Davy, je bil upravitelj posestva in je z nesrečnimi rudniškimi spekulacijami izgubil vse svoje premoženje, tako da se je Humphryjeva mati po moževi smrti († 1784) le s težavo prebijala skozi življenje in težko preredita svoje štiri otroke. Prve nauke je sprejel v rojstnem kraju v zasebni šoli P. Cardewa v Norfolku, a že l. 1793 je prišel kot vajenec h kirurgu in lekarnarju, poznejšemu doktorju medicine Binghamu Borlase-u. Istega leta je pričel pisati dnevnik, ki je zanesljiv vir podatkov o njegovem življenju. Poslej se je izobraževal sam ter je načrtno proučeval zaporedoma geografijo, kemijo, fiziko, teologijo, astronomijo, botaniko, retoriko, vmes pa je študiral jezike. Že l. 1798 je postal nadpreglednik v Pneumatic Institution v Cliftonu. L. 1799 je izšlo njegovo delo *Essays on Heat and Light* (preiskave o toploti in svetlobi). L. 1800 pa je napisal pomembno razpravo: »Kemično-fizikalna raziskovanja o oksidiranem dušiku in o vdihavanju tega plina«, ki je tako važno, da bi si po mnenju strokovnjakov samo s tem delom zaslužil nesmrtno slavo. Naslednje leto je postal mladi učenjak docent in l. 1802 profesor na Royal Philosophical Institution v Londonu. Tu je predaval kemijo, geologijo in se pozneje mnogo pečal z agrikulturno kemijo.

L. 1813 je prvič potoval v Pariz in v Auvergne, kjer je raziskoval ugasle ognjenike, ter krenil v Italijo. V Rimu je končal l. 1814 svojo knjigo »*Consolations of Travel*« (Utehe potovanja). Naslednje leto je iznašel varnostno svetilko (Safety - Lamp), ki preprečuje eksplozije plinov v rudnikih, in je bila in je še danes velikanškega pomena za rudarje in njihovo življenje.

Drugič je Humphry Davy potoval na kontinent l. 1819. To pot je prvič prišel tudi v naše kraje, na Štajersko, Koroško in Kranjsko. Tedaj je vzljubil gore, jezera in reke naših dežel.

»Ne poznam lepše dežele,« pravi v svojih »*Consolations of Travel*«, »kot so alpski kraji Avstrije, ki obsegajo Južnotirolske, Ilirske, Noriške in Julijske Alpe in one na Štajerskem in Salzburškem. Raznolikost pokrajine, zelenje travnikov in drevja, globokost dolin, visokih gorovij, čistost in obsežnost jezer in rek dajejo po mojem mnenju tej deželi odločno prednost pred Švico; tudi ljudstvo je dokaj prikupnejše, raznoliko v navadah in šegah; ljudje kažejo preprostost značaja, odlikuje jih ljubezen do domovine, naklonjenost do vladarja, toplota in čistost vere, poštenost in z malimi izjemami — velika vljudnost in uslužnost naproti tujcem.«

V začetku julija 1819 se na povratku iz Italije ustavi zopet v Sloveniji. Preko Beljaka pride 6. julija čez Podkorenski preval v Podkoren. Tedaj piše:

»Razgled pri prehodu v dolino Save je zelo lep. Silno strmo je razorano pečevje, do dveh tretjin v višavo poraslo s smrekami, v soteski neizmerna množina snega.« 7. julija pravi: »Pot iz Podkorena čez Jesenice v Radovljico je eden najlepših, kar sem jih spoznal.« 8. julija občuduje Bled, je soma, ki ga je kupil za 20 krajcarjev, in hvali izvrstno kranjsko vino. »Zdi se, da se tukaj ljudje vesele svojega življenja. Vse, kar živi, je veselo, neživa priroda je lepa in vznesena.« O Bledu pravi: »Tu sem našel majhen otok, z belo cerkvijo, hišami in gozdom, pobočje in grad, ki sem jih včeraj od daleč videl. Lepšega malega jezera, kot je to, še nisem videl, bogato je z ribami, najboljši so somi in krapi.«

Čez Ljubljano, kjer prenočuje v novi gostilni, in Postojno pride v Vipavo, kjer je ves navdušen nad izdatnim ribarskim plenom v Vipavščici. »To je najboljša ribolovna voda, ki jo poznam na kontinentu.« Čez Gorico, kjer je gost grofa Thuna, se nato odpravi preko Padue, Ferrare, Bologne in Florence v Lucco, kjer se njegov popotni dnevnik zaključí.

Jeseni l. 1819 je odšel preko Rima v Neapel, kjer je v zimi 1819/20 temeljito študiral izbruhe Vezuva in napisal o tem učeno razpravo. Spomladi l. 1820 pa se je vrnil preko Rima v London. 30. nov. t. l. je postal predsednik Royal Society (Angleške akademije znanosti) in s tem zasedel najvišje častno mesto, ki ga je mogel tedaj angleški učenjak doseči. Predsednik Royal Society je ostal do l. 1827 — bil je sedemkrat zapored izvoljen — ko se je moral tej časti odpovedati. L. 1824 je potoval 7 tednov po Norveškem, Švedskem, Danskem in Holsteinu.

L. 1827 pa je prišel zopet na kontinent. Preko Francije in Italije je došel v Ljubljano, kjer je ostal od 29. aprila do 23. maja. Tu je študiral neko vrsto kljunača, lovil in ribaril na Barju, ob Savi, na Studencu in študiral jegulje, sloke in sulce (7 funtov težak se mu je odtrgal pri Studencu). 23. maja je zapustil Ljubljano ter odšel čez Eisenerz v Admont, bil 4. junija v Aussec, Grindelsee, 14. junija v Ischlu, 30. junija v Salzburgu, 14. julija v Schaffhausenu, se vrnil na Tirolsko, došel 23. julija v Innsbruck, 5. avgusta v Beljak in od tod jahal dve uri do Belopeških jezer. To je »nevarna, slikovita, a izredno divja pokrajina. Jezero je pravi safir, v srebro okovan, voda je čista, modra. Gorovje v okolici je iz belega apnenca. Jezero imenujejo tudi Belopeško.« V dočju potuje čez Kranj. »Pokrajina v Gor. delu Savske doline je zelo lepa. Črne peči, ne velike množine snega v vseh debrih, nižje doli prijetni gozdnati griči...« 7. avgusta 1827 je prispel zopet v Ljubljano in ostal tu do 18. avgusta. Čutil se je zelo bolnega, mučili so ga žolčni kamni; tedaj je podvomil, ali bo še kdaj okreval. 18. avgusta je že na Jesenicah, potovanje mu dobro stori. 19. avgusta 1827 pride zopet v Podkoren: »Kljub sinočnji nevihti je bila Sava lepo čista, barva vode kot pri škotskem topazu bolj modra kot mor-

sko zelena. Gore naokoli v vsej svoji krasoti. Na najvišjem, malone popolnoma s snegom pokritem vrhu so vstajali ozki oblaki kakor iz ognjenika. V sončni luči so bili najprej beli, nato so se razpršili. Dolina od Ljubljane do Podkorena je najlepša, kar sem videl v Evropi. Iz Podkorena obišče na konju drugo malo dolino, iz katere se neka gorska voda izliva v Savo.

Dasi ni popolnoma okreval, se je vendar odločil, da naslednje leto zopet obišče svoje ljube alpske kraje v južni Avstriji. 29. marca 1828 je odpotoval iz Londona, to pot v družbi M. Tobina. 4. maja sta prispela v Ljubljano, se bavila tu z lovom in ribolovom. 18. maja je zapustil Ljubljano in se povrnil v svoje »staro gnezdo« (old haunts). 22. maja piše v Podkorenu: »Zopet sem v svojem starem gnezdu v Podkorenu, ki je zares vzvišeno v svojem veličastvu sredi čudovitega gorskega okolja; s snegom pokriti vršaci Noriških Alp se dvigajo nad viharne oblake, ko je pomlad že okrasila doline z vsemi svojimi cveticami, z lepoto in prelestjo; pod mrko odejo temnih oblakov se smehlja narava s svojim popjem in cvetjem kot marsikatera juditska lepotica Italije. Obrvi in oči Transteverinke in usta, kot jih le morejo imeti Venera in gracije.«

A v Podkorenu je ostal le nekaj dni. 24. avgusta je hotel k izviru Soče, a je po nerodnosti vodstva prišel le do Rablja. Nato je šel v Aussee in pisal od tam bratu Johnu:

»Obiskal sem zopet Ljubljano in znova spoznal marsikaj novega in lepega v njeni bližnji okolici. Najbolj me je vabila dolina Save s svojimi slapovi in jezeri. Ne poznam nič čudovitejšega v Evropi. In bolj mi prija preživljati svoje dni samotno v teh odmaknjenih krajih, kot poskušati, da bi nastopal v londonski družbi, kjer me vse spominja na to, kar sem bil nekoč in kjer me pojemanje mojih sil opozarja, da sem le še senca nekdanje osebnosti.«

23.—26. julija je bil v Ischlu, nato se je preko Salzburga zopet vrnil v Ljubljano. Vedno znova se je poglobljal v čudovito sliko romantične pokrajine, kakor da je sploh ne bi hotel zapustiti. Dež ga je prisilil, da je ostal nekaj dni v Podkorenu, kjer je napisal irsko bajko »Zadnji O'Donoghne«. 30. avgusta 1828 je dospel v Ljubljano in tu dokončal zgornjo bajko. 6. oktobra je zapustil Ljubljano in odšel v Trst, kjer je nadaljeval svoje poskuse s ternjačo (ternjak, Ziterrochen, rusko gnjus), a se je vrnil zopet v Ljubljano. 31. oktobra je zapustil Ljubljano in se odpravil v Rim, kamor je dospel 18. novembra in ostal 3 in pol mesece ter pisal zadnje poglavje »Consolations of Travel«, ki jih je končal 1. februarja 1829. Ta dan je napisal v dnevnik: »Se moro, spero che ho fatto il mio dovere e che mia vita non e stata vana e inutile.* Consolations vsebujejo jedro mojih prirodznanstvenih in filozofskih nazorov in nekaj mojih pesniških sanjarij.«

1. februarja piše svojemu staremu prijatelju Povle-u: »V začetku aprila bom v Rovigu. Potujem počasi in z lastnimi konji. Če se od-

* Če umrem, upam, da sem storil svojo dolžnost in da moje življenje ni bilo prazno in brez haska.

pravite in me tam poiščete, Vam lahko ponudim prostor v zelo udobnem vozu. Spoznali boste najlepše kraje Evrope — Ilirijo in Štajersko». A 20. februarja se mu je nenadoma stanje zelo poslabšalo in zadela ga je kap. Pisal je bratu Johnu na Malto, naj pride k njemu in res je John z vso naglico odpotoval ter došel že 16. marca 1829 čez Neapel v Rim. V naslednjih tednih se je Davyju stanje toliko izboljšalo, da je v družbi brata 30. aprila zapustil Rim ter preko Siene in Florence odpotoval proti domu. 12. maja so dospeli v Genovo in ostali tam do 18. maja. 22. maja so odpotovali preko Turina in Suse in Mont Cenis in dospeli 28. maja v Ženevo. 29. maja zjutraj pa so ga našli v hotelski sobi mrtvega. 1. junija 1829 je bil z vsemi častmi pokopan na ženevskem pokopališču.

V Česeljnovi hiši v Podkorenu pa je vzdana plošča, v katero je vklesan napis: »V tej hiši je večkrat bival Sir Humphry Davy (roj. 1778, umrl 1829), sloviti naravoslovec, oznanjevalec krasote gorske pokrajine. Be his memory hold in honours. Njegov spomin naj bo ohranjen v časti.« Ta plošča in Davyjev observatorij v Gorjah pri Bledu, ki je po zaslugi prof. dr. A. Belarja dobil ime zaslužnega Angleža, sta bila edina spomenika, s katerima se je Slovenija oddolžila odličnemu angleškemu učenjaku za ljubezen in hvalo, ki ju je izkazoval lepotam naše zemlje.

V letih 1861, 1862 in 1863 sta potovala po naših krajih dva Angleža, učenjaka iz Londona, ki sta z odprtimi očmi proučevala našo zemljo in naš narod ter napisala o svojih vtisih knjigo, ki ima dokumentarno vrednost. Bila sta to Josiah Gilbert in G. C. Churchill; plod njunega potovanja in raziskovanja je knjiga »The Dolomite Mountains«, ki je izšla l. 1864 v Londonu in obravnava izlete po Koroškem, Kranjskem in Furlanskem. Ozemlje, ki sta ga Gilbert in Churchill, po večini v družbi svojih žena, prepotovala, obsega Alpe od Bozena do Celja: njuno zanimanje je veljalo geološkim in botaničnim študijam, etnografskim in folklornim znamenitostim tega območja, pa tudi čisto planinske cilje bomo često zasledili v njunem prizadevanju. Po našem narodnostnem ozemlju (t. j. po Koroškem, Kranjskem in Štajerskem) sta potovala učenjaka v glavnem v l. 1862. Dospela sta iz Južne Tirolske, čez Gor. Dravograd sta krenila s sedla Plöcken, od koder se je Churchill povzpela na botanično zanimiv Polnik (2332 m), v Ziljsko dolino in v Šmohor; od tod so se namenili na Kühwegalm pod Gartnerkoflom (2195 m), kjer raste znamenita Wulfenia Caranhiaca, ki jo je pa Churchill našel odcvetelo. V teh krajih prideta popotnika prvič v stik s Slovenci ter mnogo pripovedujeta o njihovih navadah in plesih in se zelo pohvalno izražata o njihovem značaju, njih gostoljubnosti itd. Iz Šmohorja nadaljujeta pot pod Dobračem v Trbiž in v Rabelj ter prideta čez Predel, od koder občudujeta lepote Mangrta, v Srednji Log in ob Soči mimo Kluž v Bovec. Od tod se povzpne družba na Prestreljenik in prvič zagleda Triglav. Iz Bovca se vrnejo zopet čez Predel v Gor. Savsko dolino, obišejejo Davyjevo »gnezdo« Podkoren in si ogledajo izvir Save. Povsod v teh krajih slede opisom Sira

Humphrya Davy-ja in primerjajo njegove navedbe in podatke z lastnimi vtisi in izkušnjami. Iz Kranjske gore, kjer so nastanjeni v gostilni Pufič, napravijo izlet v Žabnico in se povzpno na Višarje, ki jih presenčijo s svojim čudovitim razgledom; pogumni ženi popotnikov si privoščita pri povratku vratolomno vožnjo na saneh v dolino. Iz Kranjske gore krenejo popotniki ob Savi navzdol, v Mojstrano in si ogledajo slap Peričnik. Še enkrat se vrnejo v Kranjsko goro, Gilbert in Churchill se dvigneta prav na Vršič in prodreta še dalje po pobočju Prisojnika do neke točke, od koder imata prost razgled v Trento in dolino Soče. Dva dni kasneje se odpeljejo popotniki čez Jesenice na Bled, kjer ostanejo en dan, nato gredo dalje v Bohinjsko Bistrico, od koder poizkusijo vzpon na Triglav. Čez Srednjo vas dospejo do planine Konjščice; z nekega grebena vidijo pod seboj globoko Velsko dolino, bržčas so bili na Slemenu. Toda tudi tu niso videli Triglava, ki jim ga je skrival Vel. Draški vrh. S tega mesta se vrnejo v Bohinj in na Bled ter obišečjo Radovljico, kjer se jim končno pokaže Triglav.

Zadnji teden njihovega bivanja v Sloveniji je posvečen Savinjskim Alpam. Skozi Kranj potujejo na vozu v Kokrsko dolino in na Jezersko, ves čas ob imenitnih pogledih na vrhove Grintovcev. Čez Jezerski preval se spuste nizdol v Belo, Železno kapljo, od koder premerijo peš pot čez hribe mimo Sv. Lenarta v Solčavo. Ogledajo si še Logarsko dolino in slap Savinje, ki pa zaradi malo vode ne napravi nanje posebnega vtisa, nato se po nemirni noči v Solčavi, kjer so domačini slavili neko veselico, odpeljejo ob Savinji navzdol v Celje in od tod na Dunaj in v Anglijo.

Prihodnje leto, 1862 sta prišla Churchill in njegova žena en mesec pred Gilbertovimi v naše kraje. Iz Gradca sta se odpeljala skozi Labodsko dolino v Wolfsberg, se od tod povzpela na Koralpe, pa nadaljevala pot čez Velikovec v Železno Kaplo; ta kraj sta obiskala samo zaradi vzpona na vrh Visokega Obira, ki ga pa pri prvem naskoku zaradi nevihte nista mogla zmagati. Dva dni nato se je povzpел nanj Churchill z vodnikom in njegov trud je poplačala bogata botanična bera. Sledi ogled Celovca in njegovega zmaja, obisk Gosposvetskega polja in popis vstoličenja koroških vojvod na vojvodskem stolu. Nato nadaljuje pot čez Vrbsko jezero v Beljak in v Šmohor, od koder se Churchill z ženo in vodnikom znova odpravi na Gartnerkofel po Wulfenijo, ki pa jo na Kühwegalm in še na Watschacheralpe najde zopet odcvetelo.

Toda ta drugi neuspeh kljub razočaranju vztrajnim Angležem ne vzame poguma. Takoj sklenejo, da obišečjo takoj prihodnje leto zopet Gartnerkofel. Iz Šmohorja se je Churchill zopet povzpел še na Reisskofel (2371 m), nato pa so zapustili Šmohor, kjer je Churchillova žena silno rada poslušala nabožne pesmi Gregorja Riharja, in se odpravili čez Beljak in Celovec v Trbiž, kjer sta se Churchill in žena sestala po dogovoru z Gilbertovo dvojico. Skupno odpotujejo nato čez Pontebo in Resiutto v južnotirolske Dolomite, v Cortino d'Ampezzo in v Bozen in se to leto (1862) ne vrnejo več v naše kraje.

Naslednje in zadnje leto (1863) je našlo naše popotnike le še na robu slovenskega ozemlja. Na tako imenovanem dopolnilnem potovanju so obiskali zopet znane kraje na južnem Koroškem. Ogleдали so si vojvodski stol na Gosposvetskem polju in se do dobra seznanili s starimi običaji pri ustoličenju. Ogleдали so si Celovec in se nato iz Pliberka po skalnatih obronkih v dokaj tveganem nočnem pohodu povzpeli na Dobrač, kjer so doživeli čudovit sončni vzhod in ob jasnem nebu prekrasen razgled na vse strani, predvsem na Julijce, Karavanke, na Dravsko dolino, Dolomite, Visoke Ture itd. Z Dobrača so se Angleži vrnili v Beljak, se odpeljali v Šmohor in se od tod tretjič povzpeli na Gartnerkofel. To pot jim je bila sreča mila. Na Watschacheralpe in na Kühwegeralm so našli Wulfenio Caranthiaco v najlepšem razcvetu in tako so končno lahko občudovali to svojo »rožo mogoto«, ki jih je, kakor Scabiosa Trenta dr. Kugyja, večkrat zaman zybila v svoje področje, a se jim je končno le pokazala v vsej svoji lepoti. Nadaljnja pot je vodila Angleže skozi Lesach-Tal v območje Sextenskih Dolomitov, v Cadore in Forno. S tem so zaključili svoje toletno potovanje in tudi svoje bivanje v naših krajih.

Churchill in Gilbert sta kot člana geološkega društva sledila v naših krajih predvsem znanstvenim ciljem, v Dolomitih so jih najbolj zanimali geološki problemi. Churchill je dodal v »Dolomit Mountains« opis potovanja fizikalni opis Dolomitnega območja, v katerem je temeljito obdelal geološke sestavine in prvine in rastlinstvo obiskanih gorskih skupin. Knjiga »Dolomite Mountains« ni pisana suhoparno znanstveno in tudi noče biti samo turistični vodnik. Je to živahno, zabavno čtivo, ki nudi dober vpogled v opisane kraje. Če omenimo še vedri humor, s katerim je prežeto to potopisno delo, nismo izčrpali vseh vrlin in ljubeznivih lastnosti, ki čitalca takoj v začetku prevzamejo in mu večajo užitek pri čitanju te knjige. Čudno se mi zdi, da ta knjiga ali vsaj ona poglavja, ki opisujejo potovanje po Sloveniji, že davno niso prevedena v naš jezik. Opremljeno z originalnimi risbami bi to delo lahko zelo obogatilo naše, z dobrimi potopisi ne preveč založeno prevodno slovstvo. Leta 1869 je prišel že drugič v Slovenijo po svojih planinskih spisih znani angleški alpinist F. F. Tuckett iz Bristola.* To pot sta ga spremljala Eliot Howard iz Londona in švicarski vodnik Johann Lanener iz Lauterbrunna. O binkoštih tega leta so se imenovani inozemski turisti v nejasnem vremenu zvečine po snegu povzpeli na vrh Triglava, spremljala sta jih slovenska vodnika Jože Šest in njegov sin Lovrenc. Iz Bohinja so šli čez Velo polje na vrh ter sestopili skupaj do Konjske planine, od koder sta odšla Šesta v Bohinj, inozemci pa skozi Krmo v Mojstrano. To turo je E. Howard popisal v Alpine Journal-u 1868-70, v nemškem prevodu pa je priobčil ta potopis (v nekoliko skrajšani obliki) dr. Julius Kugy v svoji knjigi »Fünf Jahrhunderte Triglav« (Pet stoletij Triglava), str. 169—181. (Nadalj. prih.)

* Prvič je bil v območju Triglava že l. 1867.

GRINTAVCEM V SLOVO*

I. Na Grintavcu v mrču

ljubljanecem so Savinjske Alpe in njih predgorje Kamniške planine dokaj bližje kakor Julijske Alpe — saj jim je njih paradna vrsta od Kočne do Ojstrice vedno mikavno pred očmi — vendar jih mnogo manj posečajo kakor malone 50 kilometrov bolj oddaljena izhodišča na gorenjske vrhove. Bolj pa mikajo Savinjske Alpe štajerske planince, zlasti Celjane in Savinjčane, ki jim je prelepa Logarska dolina najugodnejše izhodišče, čeprav jim je še enkrat toliko odmaknjena kakor Ljubljčanom izvir Kamniške Bistrice.

Sebi moram le očitati, da sem po narodni osvoboditvi te planine preveč v nemar pustil. Tisti izlet l. 1946 na Krvavec mi je bil sicer v dobro preskušnjo gorohodnih zmožnosti, a mi je zbog zoprnega dožitka v tamošnjem planinskem domu ostal v neprijetnem spominu, tako da me je navdala nekaka idiosinkrazija proti tem goram. Lani pa sem sklenil, da ta opustni greh popravim, tem bolj, ker se mi je oglašala zavest, da se mi je spričo poznih let treba posloviti tudi od Savinjskih Alp, kakor sem bil predlani že vrhovom Julijcev dal slovo. Že nekaterikrat sem jih bil poprek in podolgič prehodil, tako da mi ni ostal noben oznamenovani pristop neznan, noben vrhunec nedosežen, plezalnih vzponov s severne plati, glede katerih se Savinjske lahko kosajo z Julijci, nisem tvegala.¹

Bilo je lani v nedeljo dne 27. julija, ko se nas je majhna družba znašla na ljubljanskem kolodvoru, da smo se kot enotna četverica odpeljali s kamničanom do končne postaje. Potna maršalka nam je bila vneta planinka, ki je prehodila že ves naš gorski svet in si svoje ture s posebno vnemo beleži v lepo vezan albumček ter jih izpričuje z ličnimi žigi vseh postojank. Posnemánja vredna navadica! — V Kamniku smo pohiteli na kamion, da smo v njem še sedeže dobili. Zakaj kdor to prevozno priliko zamudi, mora pač tri ure trapati po trdi cesti, da dospe na svoj prvi cilj, v Dom v Kamniški Bistrici. Nekdaj je bila izletniku zoprna le hoja po cesti do Stahovice, nato pa se je na stezi, držeči ob šumoviti Bistrici, že čutil planinskega hodca, ko je v globoko vrezani grapi po vijugasti poti in »galerijah« koračil proti dolinskemu zatrepu. Zdaj pa lahko po beli cesti prispe tjakaj izletnik na kolesu ali na motorju in celo na zajetnih samodržih.

* Pišem dosledno Grintavec, Grintavci nasprotno Pravopisu, ki predpisuje Grintovec, ima pa adj. grintav in subst. grintavec = dolomit. Obliko Grintavec zagovarjata kot edino pravilno Fr. Levec (PV. 1896, 76) in dr. Jos. Tomišek (PV. 1937, 292). Grintavec pišejo tudi Kocbek, Seidl, Badjura in Kajzelj, dalje »Zemljevid slov. gorá« (izd. PZS). W.

¹ Gl. članke: Z Jezerskega preko Grintavcev v Kamnik, PV 1931; Poset majki Kočni, 1935; Na Ojstrico po novi poti, 1940.

Bil je sončen dan, ko smo že ob 9. uri sedli v prijaznem gostišču za mizo, da zaužijemo frugalen zajtrk in se nato poslovimo. Zakaj moja družbica je bila namenjena na Sedlo in dalje na Okrešelj, jaz pa v nasprotni smeri na Grintavec. Ker med številnimi gosti nisem našel nobenega sotrudnika, sem se odpravil na pot kot samohodec, kar mi je bilo v nekem pogledu celo všeč. Saj se tako čutiš svobodnega v hoji in odmorih in nihče te ne moti v mislih in načrtih.

Nič novega ne povem, da drži prva proga kot kolovoz po senčnatem bukovju in se kakor na sprehodu prišetaš do Žagane peči, tega ogromnega skalnega balvana. Še nekaj sto metrov stopaš vkreber, kar te napis opozori, da si na razpotju: na desno se cepi turistom zabranjena lovska steza v Gamsov skret — zakaj ne Gamsji, saj strma jaruga gotovo ni zavetišče samo enega gamsa — na levo pa te napis usmeri proti Cojzovi koči na Kokrskem sedlu. Na to pot sem krenil in pričel se je strmohod po napeti rebri. Čim više sem se vijugal, ves čas v dobrodejni senci, tem redkejša in nižje se je pojavljalo drevje. Spotoma sem si utrgal kako zajčjo deteljico in izpulili sladko koreninico ter bil tako deležen kislih in sladkih vitaminov, ne vem katere kategorije, v naravnih dozah. Nekako na sredi vzpona, kjer se steza najbolj približa steni Kalške gore, sem si ob prvem snežišču odmenil odpočitek v zavesti, da bo poslej pot šla še bolj v strmo in da bo že tako pritlikavega rastja kmalu konec. Sonce je pošteno grela, tem bolj, ker sem hodil golotrup. S sedla prihajajoči izletniki so mi zatrjevali, kako dobro so bili spravljani v Cojzovi koči. Da bi le bil kmalu tam gori, sem si zaželel, ko se je očem odgrnilo strmo melišče. Pričelo se je neprilično stopanje po takljavem grušču v neštetih vijugah. Večkrat sem postal, da sem se odduškal. Kar zavidal bi bil onim, ki so se mimo mene vračali z višine in se urnih krakov poganjali navzdol. Ta zadnja tretjina vzpona je pravi križev pot. Ko sem gori na presedljaju opazil konjsko žival, ki ji je košati rep plapolal v vetru z zapadne strani, sem zaslutil, da to pomeni neugodno vremensko prognozo. Globoko sem se oddahnil, ko sem prispel na sedlo, potrepljal tam pasočega se konjiča in vstopil v čedno Cojzovo kočo.

Znatno so jo razširili in prenovljene prostore udobno uredili, odkar sem jo bil zadnjič — bilo je l. 1936 — obiskal. Ura je kazala 13^h 40', kar pomeni, da sem znatno zaostal za časom 3 ur iz l. 1936. Kaj se hoče! Človek po preteku 16 let pač ni več tako prožen, čeprav mu srčni motor še redno utriplje, popušča pa pljučni meh. Tak je pač naravni potek.

Prvo, kar sem si v koči oskrbel, je bilo prikladno nočišče, ki mi ga je oskrbnica odkazala z zagotovitvijo, da bom tam sam nočeval, medtem ko so bila prejšnja noč, od sobote na nedeljo, vsa ležišča zasedena. V načrtu mi je bil za popoldne še vzpon na vrh Grintavca, ki bi zahteval še dve uri vkrebrne hoje. Ni me prav mikalo, ker je sivo meglovje zakrivalo pobočje in ker sem čutil, da so se mi mišice, srce in pljuča za ta dan že dovolj fiziklturno udejstvovala. Pozneje pa, ko se je bil ves Grintavec lepo ubrisal in mu je vrhunec rdel

v sončnem sijaju, se mi je le stožilo, da se nisem podvignil nanj, da bi užival veličastni prizor ob tonečem soncu. — Sedeč na verandi sem strmel v večerno zarjo: sončni soj je še obšinjnal višavje Grintavca, robato pobočje Kočne in strmine Grebena, medtem ko je na globino Kokrske doline že legal večerni mrak.

V mislih so mi vstajali stari spomini: da sem se bil prvokrat napotil na Grintavec iz Kokre gor mimo Suhodolnika in da sem nočil še v stari Frischaufovi koči, ki je bila nekaka pastirska bajta. Bilo je to še konec prejšnjega stoletja, ko smo se mladi planinci ogibali nemških postojank, kakršna je bila tedanja Zois-Hütte, tem bolj, ker smo vedeli, da tam na slovenske goste pisano gledajo. Ono tratico si je bil dr. Frischauf, prvi turistični odkrivatelj Savinjskih Alp, izbral za primerno točko, da je podružnica Železna Kapla Avstr. turist. kluba postavila na njej prvotno Frischaufovo kočo. Frischauf pa ni bil prvi, ki je zavzel Grintavec. Prehitel ga je že 100 let prej znanstveni raziskovalec Jan. Ant. Scopoli, ki je l. 1759 kot botanik preiskal »asperrimum inter mille vitae pericula montem Grindovitz cum adiacentibus Kotschna et Greben.² Podjetni idrijski lekar je torej, kakor piše, prestal tisočero smrtnih nevarnosti, da se je povzpел na pregrapavo goro Grintavec in na sosedno Kočno in Greben. Valvasor pa ve o tem vrhu povedati samo to: »Grintauiz, ein sehr hocherhabener Schneeberg, ligt oberhalb Crainburg«. ³ Baltazar Hacquet, prvi znanstveni raziskovalec našega gorstva, piše o tem gorovju: »Ko se pride čez rečico Kokro, se zopet prično visoke gore, ki so nad polovico gole; pravijo jim: Grintauzi, Kotzhna, Brana, Sedlu in tudi O Strica ali najnavadnejše Ta Kamelshka Planina — ker leži nedaleč od tod majhno mesto, ki se imenuje Stein ali v našem jeziku Kamnjék ali Kamélk«. ⁴ V zemljevidu I. zvezka Orikto grafije so v vsej tej gorski skupini označena ta-le imena: Greben, Grintouzc, Sedlu, Kamenske Planine; zemljevid, priložen II. zvezku, pa ima poleg navedenih še: H. Jeseru (= Jezersko sedlo), Ur. (Ursprung = izvir) d. Savina, Luz (= Luče), Luben (= Ljubno), H. Zherniuz. — Tudi v Florjančičevem zemljevidu iz l. 1744 je le skromen gorski imenik: M. Kotschna, M. Grintoviz, M. Greben, Der Sattl, Steiner Alben. V tisti dobi so bile visoke planine pač še — divjine.

Pionir modernega turizma v tem gorstvu je Alfonz Pavich pl. Pfaenthal, ki se je bil meseca avgusta 1865 napotil iz Bele na Koroškem, da bi z jezerske strani, torej po severni steni zavzel Grintavec. Ker pa mu je vodnik, star možiček, zatrdil, da se s te plati sploh ne more priti na vrh, ga je napotil dol po Kokri do Suhodolnika, kjer je Pavich dobil za vodiča mladega Jožeta Štularja. Prenočila sta v ovčjem stanu ter sta nato v treh urah dosegla vrh. Pavich nazorno opisuje velikanski razgled: od Salcburške dol do Hrvatiije, od Triglava do štajerskega hribovja; omenja, da je Rinka, nazvana tudi Skuta, še nezavzeta, da je Ojstrica mogočen vogelnik

² J. A. Scopoli, Flora Carniolica. Vindobonae 1772, Praefat., 2.

³ Valvasor, Ehre... II, 143.

⁴ B. Hacquet, Oryctographia Carniol., I, 33.

(»ein mächtiger Eckpfeiler«).⁵ Sestopila sta s sedla dol po grušču in strmem jarku, koder se je bilo treba zelo oprezno kobaliti, da sta naposled srečno dospela do Uršiča v Bistriški dolini. — Takrat seveda še ni bilo zložno nadelane steze, po kateri sem bil jaz ta dan prisopihal na sedlo. —

Zvezdnato nebo je obetalo, da bom zajtra imel lep užitek, ko se bom vzpenjal na vrh, toda zasuknilo se je drugače. Bilo je še dokaj jasno, ko sem lahko oprtan ob šestih stopil na pot. Storžič je žarel v jutrnjem soncu, vrh Grintavca pa so zastirale goste megle. Ker v koči ni bilo nobenega nočevalca, sem moral zopet sam kreniti v breg. Kdor pozna to dobro shojeno pot, ve, da ni ne malo naporna. Enakomerno se pne kvišku, zdaj po rušinah, zdaj po skalinah. Šele v znatni višini, po dobri uri hoje, kjer je odcep proti Kočni, se prične povsem gol skalnat svet, a brez sten in pečin, brez naperjenih klinov in napetih žic. Meglovje se žal ni razpršilo, le tu in tam se je občasno odprl kak razporek, da so se pojavili sosedni vrhovi. V skupih dveh urah sem prispel Grintavcu na teme. Vela je suha megla, ki se je včasih malo pretrgala, da sem kakor v sektorjih uzrl ta ali oni vrhunec gorske rajde, ni pa bilo pogleda ne na koroško plat, ne proti Julijcem. Razočaran sem malo posedel pri okrnjenem stogu, ki je menda jedro za triangulacijsko piramido. Le vpisna knjiga in obrabljena štampljka, obe shranjeni v železni škatli, sta mi bili nemi priči, da je Grintavec deležen številnih posetnikov — seveda v lepšem vremenu, kakor je bilo meni to pot naklonjeno.

Sloneč ob lesenem stožeru sem se spomnil stotnika Bosia, ki je bil leta 1823 postavil tu prvo trikotniško piramido, torej eno leto pozneje, ko je isti avstrijski merjavec na vrhu Triglava preživel ono strahovito viharno noč in mu je strela ubila enega izmed spremeljevalcev domačinov, Bohinjca Antona Korošca. In gotovo je bila doživela lepši dan kakor jaz v tej mrčavi megli ona družba Avstr. turistovskega kluba, ki je bila dne 13. avgusta 1876 z Jezerskega preko Ravni in Mlinarskega sedla po novi Frischaufovi poti prispela na ta vrh in tu proslavila slovesno otvoritev Savinjskih Alp. Slavnostni govornik je napil navzočemu dr. Frischaufu kot »odkritelju alpske skupine, ki nudi tako veličastne prizore planinske narave«, in izrazil željo, da naj bi bile v bodočnosti deležne obilnih obiskov.⁶ To je bilo zaslužno priznanje možu, ki je nato še isto leto v družbi Primoža Suhodolnika opravil prvi turistični vzpon na Kočno (5. septembra), z vodnikom Uršičem pa po Gamsjem skretu na Skuto (7. oktobra). Dandanes pa, ko je ves naš alpski svet že odkrit in prehojen, odpiramo kvečjemu le nove pristope, a brez posebnih slovesnosti in slavnostnih govorov, brez navdušenih in navdušujočih napitnic. Sodobna družba se je pač zresnila, razduševala.

Inako mi je bilo ob misli, da se poslavljam od prvaka naših Savinjk. Naglo mi je potekal sestop, ki ga je mestoma zadrževala zgoščena megla in mi je bilo treba z očmi iskati rdečih znakov, da

⁵ Gl. Pavich, Grintovec in den Steiner Alpen, Jahrbuch d. Ö. A. V. 1868.

⁶ Gl. Fr. Kocbek, Savinjske Alpe. Celje 1926, 39.

se ne bi kje v skalovju zablodil. Po hoji 80 minut sem se vendar srečno znašel zopet doma — pod krovom Cojzove kočice.

Spričo nekaznega vremena sem se čutil v vlogi Herakleja na razpotju: ali naj kljubujem mežavosti ozračja in se držim prvotnega načrta, da bi šel preko Grebena na Krvavec, ali naj krenem dol v Kokrsko dolino, kjer bi najprej dospel na prometno cesto, ali pa naj se izneverim turistovskemu načelu in se po isti poti vrnem v Kamniško Bistrico. Že sem bil krenil v smeri proti Kalški gori, kar mi prižastolasi ovčar, s katerim sem se bil v koči seznanil, napove, da se bo kmalu ulil dež, ki utegne trajati dan in noč. Izkušeni mož, ki preživlja leto in dan pri svojih ovcah na planini, mi je nameravano pot resno odsvetoval. Nerad sem se vdal in se spustil po grušču nizdol proti Bistrici. Seveda mi je šlo zdaj spešneje izpod nog kakor dan prej v sončni pripeki navzgor. Po melinastem pobočju sem jemal prečnice, da sem si progo tako krajšal, a ko sem dospel v gozd, sem pričel korake zavirati, tem bolj, ker je bilo treba paziti, da se ne bi ob koreninah spotikal. Še preden sem prikrevsal na kolovoz, so mi začele noge klecati. To mi je bil nenaden pojav, kakršnega doslej na gorskih turah še nisem začutil. Neprijetna je bila ta motnja pri hoji, vendar sem brez postanka priklesal do drvarske kolibe pri Žagani peči. Tu sem si v nuji privoščil oddih, češ da se morajo noge odpočiti, pa bo šlo zopet gladko dalje. Na tihem pa sem si dejal: Memento te scenescere!

Da mi odmor ne bi bil povsem jalov, sem si natančneje ogledal znameniti velebalvan, ki menda nima para v naših gorah. Pred davnimi tisočletji se je bil odkrhnul nekje na pobočju Skute, na kar ga je ledenik odložil na kopnem kraju, kjer sedaj počiva. To vam je ogromna apnenska prizma; zadnji del se ji je odčesnil, da je zazijala vmes navpična, za dobro ped široka razpoka. Zato ji je ljudska besedotvornost nadela značilno ime Žagana peč. Ta orjaški zabredeneč — tako nazivlje Ferdo Seidl eratične kaméne klade — meri v dolžino ok. 15 metrov, visok je do 8, širok pa kakih 7 metrov. Za merilo sem porabil drog, ki sem ga ob metrskem polenu, kakršna leže tam v skladanici drv, okrnil na dolžino 2 metrov. Spreten računar naj bi izračunil kubični obseg in težo tega balvana in koliko konjskih moči bi bilo treba, da bi ga z mesta premaknile. Na temenu mu bujno uspeva raznoliko rastje, ne zgolj bilje in ščavje, ampak tudi listavci in iglavci. Kdaj in kako so se te rastline tamkaj zasejale in usidrle? Vsekakor bi bil zanimiv herbarijski seznam, ki bi ga kak botanik sestavil. Prožen mladeč bi lahko brez lestvice na skalo splezal, brez naveze, brez klinov in vrvi in vponk. Poskusi naj! —

S takim ugibanjem sem si kratil čas, preden sem nastopil promenadno pot proti Bistriškemu domu. Poslej sem zopet normalno stopal. Menda bi bil lahko kar dalje pehal ob Bistrici, da bi še dosegel večerni ljubljanski vlak. Jupiter Pluvius mi je hojo pospešil, da sem prišel še nepremočen pod streho Bistriškega doma. Časovni obračun mi je pokazal, da sem hodil s Kokrskega sedla 2 uri in pol, in če prištejem še ono debelo uro povratka z vrha Grintavca, me je

stal ves sestop malo več ko polčetrto uro, medtem ko sem porabil za celotni vzpon skoraj 6 ur. Rekorderja, smejte se ali pa me pomilujte! Me nič ne trenе. —

Vso noč je lilo in še zjutraj se ni zvedrilo. Oj ti bistroumni kokrski ovčar, kako zanesljiv vremenski prerok si mi bil! Zjutraj sem nestrpno stopal na prag in trkal na aneroid, da bi se mu kazalec premaknil navzgor. Pršenje je sicer malo pojemale, vendar vreme še ni ugodno kazalo. Naveličal sem se postopanja. Ojunačim se in oprtam, ogrnem si dežni plašč, glavo si pokrijem s kapuco in tako odkrevsam po razmočeni cesti proti Kamniku. V lepem vremenu bi bil gotovo pripuhal kak avto, ki bi me iz usmiljenja s seboj vzel, a v deževnem času se ti ne ponudi zlahka taka prilika. Torej v brzohodu dalje proti Stahovici! Bistrica vsa motna, je gnala že visoko valovje, podobno jari reki. Na srečo je dež občasno ponehal, da sem si lahko snel kapuco raz glavo in tako zložneje korakal. Stahovica, Stranje, Kamnik, vsi ti kraji so me brzohodca malo zanimali. Edini cilj mi je bil kamniški kolodvor, da bi dobil še prvi popoldanski vlak. Za nameček k že tako dovolj pusti hoji moraš še vsaj 20 minut štorkljati ob mučno enolični ograji kamniške smodnišnice. Kršitelje javnega reda naj bi oblast kaznovala s tem, da bi jih obsodila na večurno hojo ob tem salamenskem zidu. Menim, da bi to precej zaleglo.

Uspelo mi je! Zdravo prehojen sem sedel v prvi popoldanski vlak, zadovoljen, da sem opravil poslovilni obisk glavarju Grintavce, čeprav me ni tako prijazno sprejel, kakor sem se mu bil jaz poštljivo približal. Je pač samosilen, muhast oblastnik. Upam, da mi bo njegova čedna družica Ojstrica, kadar pridem k njej po slovo, bolj naklonjena.

(Nadalj. prih.)

Dr. Josip Šašel:

AVSTRIJSKA KARTOGRAFIJA OB NAŠI MEJI

roke mi je prišel zemljevid z napisom: Österreichische Karte 1 : 25 000 — 211/2 Windischbleiberg. Ob spodnjem robu je tiskano: Herausgegeben von Bundesamt für Eich- und Vermessungswesen (Landesaufnahme) in Wien. Kartenberichtigung 1941. Einzelne Nachträge 1948.

Prikazan je svet ob državni meji od Visoke Zelenice do zahodnega konca Košute z Ljubeljem in ljubeljsko cesto (severno od Podljubelja) v sredini. Veliko merilo 1 : 25 000 omogoča predočiti ta gorski predel dosti natančno in nazorno z višinskimi črtami po 20 m narazen; pogozdeni svet je zeleno pobarvan, skalnate stene rjavo.

Zanima nas pa predvsem nomenklatura, ki prinaša neke povsem nove nazive na važnih mestih, kar ni v prid potrebni stanovitnosti geografskih imen. To je posebno neobičajno za Avstrijo, ki je na tem polju doslej varovala neko konservativnost.

V oči bode novo in neobičajno ime Deutscher Berg 2118 m naravnost na državni meji. Vse, prav vse dosedanje avstrijske karte so na tem mestu prinašale ime Vrtača ali Vertatscha. To je bilo doslej na vsej dolžini Karavank (kjer so se imena hudo germanizirala!) eno najbolj stalnih imen.

Kakšni so mogli biti vzroki za to preimenovanje?

Stvarni gotovo ne, vsaj ne v tem smislu, kakršnega imajo narodnostni pridevniki pri zemljepisnih imenih običajno, ko označujejo neko dejansko narodnostno mejo, bodisi preteklo, bodisi sedanjo. Ime Windischbleiberg na predmetni karti je dano uradno i. s. Bleiberg že v srednjem veku od fevdalcev za prejšnjo Svinčenco, pridevnik Windisch pa v novejšem času, da se ta občina po uradih razlikuje od nemškega Bleiberga pod Dobračem. Ravno ta uradni pridevnik pa glasno priča, da se ta svet smatra za slovenji (Slovenji Plajberk). Na jugu bivajo tudi Slovenci (Gorenjsko), vmesni Deutscher Berg torej nima stvarne upravičenosti.

Od kod se je vzelo? Še vse prejšnje avstrijske specialke 1 : 75 000 beležijo Deutscher Berg za neko rogljo v vzhodnem pobočju Malega Stola, menda z višino 1930 m. Osebnost se k temu spominjam, da so mi v mladosti (še v prejšnjem stoletju!) domačini kazali ono rogljo, češ, da se tam najdejo najlepše planike, da so pa čeri nevarne, pri iskanju »edelbajsa« se je neki Nemec iz Št. Vida tam ubil, od tega je roglja dobila ime Nemški vrh. Tako je golo naključje zaneslo sem to ime, ki je dolgo na tej zakotni, malo opazni točki počivalo.

Po prvi svetovni vojni pa je nepričakovano oživelo, postalo blodno, cratično! Leta 1922 je prvič »Vodič kroz jugosl. Alpe« izrinil starodavno Vrtačo z imenom Nemški vrh; to ime je torej postavil na tedaj novo državno mejo in na zelo vidno mesto ravno po koroškem plebiscitu!

Ime je s tem postalo pomembno in pri nas ni ostalo nesporno. Navedeni Vodič je v oni vnemi po prvi svetovni vojni prinesel za vrhove Karavank dosti novih imen, ki niso bila v skladu s poimenovanji na severu. Korošci so k vsemu molčali, edino proti nazivu Nemški vrh za Visoko Vrtačo so odločno protestirali (gl. tudi Pl. Vestnik 1930 str. 280), pa brez posebnega uspeha. Naris SPD »Karavanke« ga je nadel Visoki Zelenici, tako tudi naša specialka Bled 1 : 100 000. V ta mučni spor je leta 1940 posegel odbor Geograf. društva na Univerzi v Ljubljani in odločil, da ne kaže uporabljati imena Nemški vrh, ki je videti zelo mlada označba, temveč se je oprijeti onih imen, ki jih za vrhove uporabljajo na koroški strani, kjer se je tudi pričela naselitev mnogo prej. To rešitev je sprejel tudi SPD s sklepom, da bo v bodoče opustilo uporabo Nemški vrh v Karavankah (gl. Gore in ljudje 1947, str. 159 pod črto).

Verjetno je po tej pomoti našlo ime Deutscher Berg svoje vzvišeno mesto na predmetni karti. Z avstrijske strani pa je povsem neupravičeno. Ime Vrtača (Vertatscha) je na onem mestu edino pravilno, noben domačin tam ne pozna drugega imena, tudi prejšnje

karte in geografski opisi ne. Upamo, da avstrijske karte te zaletelosti ne bodo vlačile po nadaljnjih natisih; to bi samo pričalo o zloglasnih in omejenih germanizatoričnih tendencah.

Ostala nomenklatura na karti kaže, da so domačinska imena slovenska: Zelenica, Rjauca, Praprotnik. Nekatera teh imen stojijo na napačnih mestih, tako: Markala (prav Markela), Warant (prav Barenta). Mnogi domači nazivi pa so prestavljeni v nemščino (kar je povsem nedopustno), tako Heilige Wand za Sveto peč, Geissrücken za Kozji hrbet, Neuberg za Novo goro. Take prestave so nevarne, razgalijo včasih absolutno nerazumevanje prevajalca n. pr. Esel Sattel za Oselco. Besedo Oselca pa prav gotovo ni izvajati od »osel«, temveč od »sedlo« (osedlica). Dosedanje nemške karte so imele na tem mestu naziv »Oslica Sattel«, to je bilo domačinom še za silo razumljivo (prav bi bilo Oselca); z nazivom Esel Sattel pa se bo težko kdo pri domačinih orientiral.

Novo in ponesrečeno ime je tudi Ferlacher Horn za višino 1840 m; doslej so imele nemške karte tu G. Gerloutz, včasih tudi Harloutz. Predmetna karta beleži še Kl. Gerleutz 1275 m (tiskovna pomota za Gerloutz), kar je nesmisleno, če je glavni vrh Ferlacher Horn! To zadnje ime pristoja praviloma severnejšemu, na karti ne več razvidnemu vrhu 1447 m, ki ga Dravci imenujejo Borovski vrh (to bi bil nekak Ferlacher Kogel), Rutarjani na jugu pa Žehtar (po značilni obliki žehtarja t. j. škafa za molžo).

Nadalje prinaša karta nekaj imen bolj znanih kmetij v nedoslednem, včasih do nerazumevanja zverženem pravopisu. Tudi pri tem se nedopustno prevaja, tako Raidenwirt za Ridovec, Eselbauer za Osvovo, naš Podnar je postal Bodenbauer, Pamž (pamož) pa Pamschbauer, Žvercar — Schwerzer. Pa to bi še ne bilo najhuje. Prav gotovo pa bi pri domačinih ne mogel kdo zvedeti za kmetijo Seleschnik (prav Zelenišnjak), Matschitsch (prav Mačiž), Pöppe (prav Tpej). Zabeležena hiša Woutschan (prav Bovčan) sploh ne stoji več. Veleposestnik Voigt bi gotovo ogorčeno protestiral, da se njegova huba imenuje Primoschitsch t. j. po nekdanjem gozdarju Primožiču.

Domačinom nepoznan je tudi Woschte (prav Bošte), Horing (prav Gornik) in severni Ogris (karta ima še južnega), prav Vranjica.

Tudi ime Grabenhammer je srednjeveško ime za Podljubelj (Unterloibl).

Številni Bgw., zaznamovani na karti, so že davno ustavljeni.

Kot posebnost naj omenim, da predmetna karte menda prvič prinaša vrisan novi predor pod Ljubeljem, ki je bil zgrajen v minuli vojni.

Predmetni zemljevid je torej sijajno kartografsko delo, imenoslovje na njem pa ne služi v čast avstrijski znanosti. Nam ni vseeno, če oni ravno na mejo postavijo izzivalno in za lase privlečeno ime Deutscher Berg; njim pa menda tudi ne bo prav, če se po lastni karti pri domačinih ne bodo mogli orientirati. To jim imamo povedati mi, ki si želimo dobrih sosednih odnošajev.

NA PELISTRU*

omisija, katere član sem bil, je končala svoje delo na zapadni obali Prespanskega jezera. Vročina, pomanjkanje dobre pitne vode in še nekatere okolnosti so podpirale naša prizadevanja, da pridemo čimprej na bolj privlačno nasprotno (vzhodno) stran jezera ob vznožje prostrane gmote ponosnega Pelistra.

Ta »čimprej« pa ni bil samo od nas odvisen. Ladjica »Prespa«, ki ne vrši rednega prometa na tem jezeru, je bila drugod najeta in nas ni mogla natovoriti po želji. Šele v opoldanskih urah šestega avgusta 1949 nas je potegnila iz Stenja preko Asamatija v Nakolec; dve uri vožnje po razsežni jezerski gladini (Prespansko jezero ima 288 km² površine) pa je bilo prebogato plačilo za našo neučakanost.

Pred izkrcanjem v Nakolcu ponovni pogled proti jugu. Mika in vabi nas Malo Prespansko jezero, kamor pa zdaj ne moremo... Našo pozornost vzbujata prav posebej otok Achilios. Tam nekje, ob otoku ali v njegovi bližini, naj bi bila prestolnica Samuila, mogočnega carja vseh Makedoncev. Ta vladar ni klonil pred vojsko sovražnega Bizanca; vdati pa se je moral, potem ko je jezero zalilo prestolico. — Pravijo, da je mogoče razvaline carskega mesta videti, kadar je voda bistra. Mi smo bili za to predaleč, a tudi otok sam je zavijala tega dne rahla meglena tančica.

V pristanišču Nakolca (ali naziv mar od nekdanjih kolib na kolih?) tiči opuščena cerkev Sv. Nikolaja v vodi. Pod vodo je bivša objezerska cesta in tudi drevesa, zasajena svoj čas ob tej cesti, so skoraj do svojih kron v vodi. — Hidrolog pojasnjuje: gladina Prespanskega jezera se je izza leta 1939 dvignila.

V Nakolcu použijemo — kar stoje — nekaj okrepčila, potem dalje. Mudi se nam. Itinerer pravi, da moramo do večera tega dne doseči Brajčico, kjer prenočimo, zgodaj zjutraj pa v višave — na Pelister (Perister) ali makedonski Triglav (ima dejansko tudi tri glave, od katerih najvišja dosega 2600 m).

Po zemljevidu izračunamo oddaljenost današnjega cilja. Teoretsko dve uri, v praksi je bilo nekaj več.

Ob grški meji smo. Tudi fronta ni daleč; grmenje topov v presledkih to potrjuje. Izza Nakolca dosežemo najprej mesto Ljubojno izpod Dupenskega vršca; višje zgoraj, kjer prehaja dolina v tesen, pa se nam smehlja Brajčino nasproti.

Vsa tri naselja, zlasti Nakolec in Ljubojno, so, bi dejal, ako ne makedonski Meran, pa vsaj središče tega »Merana«. Kdor ni videl,

* Pisec je sodeloval v turističnoznanstveni komisiji za proučitev Ohridskega in Prespanskega jezera z okolico. Povzpel se je ob tej priložnosti tudi na Pelister.

ne verjame: vzorna agrotehnika, nadpovprečno blagostanje, stanovanjska kultura, višja raven javne higiene itd. Na posebni višini so sadonosniki, vinogradi in druge kulture. Vse umetno namakajo (domačini pravijo: navodnjavajo), a tudi način obdelovanja, strokovna nega in oskrbovanje je vzgledno in ne spričuje samo znanja in skrbi, ampak tudi ljubezen oratarjev - združnikov do kmetijskega dela.

Ker je vzhodna obala Prespanskega jezera tudi podnebno mila zaradi jačjega vpliva sredozemske klime, je razumljiv zaključek zdravnika - klimatologa: Kraji, zlasti prva dva, nimajo pogojev samo za klimatsko zdravljenje v običajnem smislu; tu se bodo dale klimatske prednosti povezati še z uživanjem grozdja in sadja kot načinom zdravljenja, ki je pri nas šele v povojih.

Kramljaje o tem in onem dosežemo proti večeru Brajčino. Smo neposredno v vzhodu Pelistra. Iz tesni nad vasjo, skozi vas in nato dalje proti jezercu teče potok, vir življenja vsemu rastlinstvu v suhih mesecih.

Prenočimo v osnovni šoli, ki ima lepo lego nad vasjo. Ni nas motilo niti precej trdo ležišče niti nevihta z bliskom in gromom, a le s pohlevno ploho, ki nam jo je poslal Pluvij v pozdrav. Kdo naj skrbi, kaj in kako bo jutri; videćemo . . .

Naslednjega jutra šele ob sedmih odrinemo. Težava je s konji in mezgi, ki nam jih je preskrbel KLO. — Pelister je ves v megli; krotimo malodušje in je strumno ubiramo navkreber, deloma peš, deloma na zelo spretnih živalih za ježo, zato pa vse prej ko v udobnih samarjih.

Karavana se pomika spočetka po položni vozni poti navzgor. Dolinica našega pohoda se čedalje bolj zožuje. Počasi nas objame gorski svet; njiv je zmeraj manj, namesto njih pa se vije pot skozi lepe senožeti, ki so paša za oči in čebele. Sicer je vsa vegetacija bujna: ploskve z listovci, ki dajejo pokrajini lice ljubkosti in prijetne domačnosti, se v njej posebno odražajo.

Po poti, ki je dalje zgoraj primerna le še za tovarne živali, dosežemo ob devetih višino 1800 m. Dreves ni več, neskalnato površino terena pokriva bujna, gosta trava, vmes — kjer je več in boljše zemlje in je svet položnejši — pa so njive z žitaricami in drugimi kulturami, ki prenehajo šele pri 1900 m nadmorske višine.

Naš vzpon se nadaljuje; vsi smo čili, telesno le zmerno utrujeni. Prehajamo v hladnejše zračne plasti. Megla se trdovratno drži vršacev in nam onemogoča razgled in orientacijo; le tu in tam, a le za hip, se pokaže sonce; kakor da ga je sram nemoči, se hitro zopet skrije. Okoli pol enajstih smo na višinskem prevalu. Omrežje in nadelava poti, po kateri se pomikamo, nas pouči, da je bila tu v prvi svetovni vojni fronta s pozicijsko vojno. — Tu in tam črede ovac; včasih jih vidimo, včasih nam zvončki naznanjajo njih navzočnost. Ovčar iz Nižjega Polja, ki se nam na namig približa, ima kar 559 ovac; za vsako, pravi, da nam lahko postreže s podrobnostmi življenjepisa. So originali ti pastirji in neverjetna bistrost jih odlikuje.

Preden se pričnemo spuščati proti Velikemu jezeru, naletimo na več kač - strupenjač; dve med njimi, eno izredno močno, ubijemo. Treba biti pri tem previden in dovolj uren; žival je gibčna in nudi žilav odpor, napada besno vse, kar se ji približa. — Pastir pripoveduje, da prav često kače pičijo ovce: v gobec, nogo ali kamor koli. Pik povzroči močno oteklino, a ne usmrti živali; k sreči so protistrupi ogrožene živali jačji.

No, a odslej zmerno navzdol; skozi oble, s travo obraščene planote dosežemo pol ure pred dvanajsto, tedaj po štiri in polurnem pešačenju iz Brajčina, Veliko jezero na Pelistru (po karti iz leta 1925 v bližini kote 2218 m).

Veliko jezero na Pelistru je v udorini. Verjetno je bila njegova gladina nekoč višja; dancs moreš mestoma po strmem pobočju do njegove gladine. — Usidramo se na planoti ob njegovi severovzhodni obali. Do kosila v obliki piknika — tokrat zares v svojski naravi — sledi ogled okolice, proučevanje favne in flore itd. — Veter krepkeje potegne; megla se redči, počasi zagospodari sonce nad višavami. In vendar segamo po rezervnih oblačilih ali se pokrivamo s koci. Nič čudnega; Duško, naš meteorolog, poroča, da je komaj 11° C, medtem ko je ob Prespanskem jezeru, kakih 1400 m nižje, najmanj 30 stopinj.

Veliko jezero je samo po imenu veliko; ocenil sem njegovo dolžino s 150, širino z 90 m. Njegova globina pa znaša baje samo 8 m. Voda je modrozelenkasta, prosojnost slaba, okus ima po milnici, je pa sicer užitna. Jezerske favne s prostim očesom ni videti; tudi plankton dr. Pere prinese le skromen, v bistvu neznamen plen na dan.

Okolico jezera — neposredno namreč — tvori planota, ki je precej v zavetju. Francozom iz prve svetovne vojne je bila ta okolnost — poleg vode — gotovo predvsem merodajna, da so zgradili to skupino zaklonišč in drugih, še danes deloma ohranjenih objektov njihove pozicijske vojne proti Bolgarom. — Da so bili tu resnično »poilus d'Orient«, pričajo francoske konzervne škatle, katerih rja še ni uničila. — Vršci, katerih pobočja teže proti planoti okoli Velikega jezera, so zvečine gladki z zmerno napetostjo; zato kaže že pri površni presoji in brez lokalnega ogleda, da so primerna za smučišča. V okolje Velikega jezera spada planinska postojanka — po mojem mnenju večji planinski hotel. Na njej ni interesirano samo turistično področje Ohrid—Prespa; v tej smeri bi bilo pričakovati več iniciative, pa tudi akcij od Bitole, tem prej, ker se s te strani gradi celo cesta na Pelister. — Da je Pelister še vedno brez vsake markacije ali skromnega kažipota, ne preseneča. Nekaj malega je bilo pred vojno, a je obledelo in na obnovo očitvidno nikdo ni mislil. — Ob severozahodni obali jezera je prostor, ki je po navadi pokrit vse leto s snegom. V času našega obiska snega ni bilo, videli pa smo sledove ledenika, ki tudi Pelistru oz. Južni Makedoniji ni prizanesel.

Pa še pogled v daljno okolico. — Prespansko jezero se ne vidi od Velikega jezera; prav tako zastirajo mesto Bitolo severovzhodni obronki Pelistra; le veliko poslopje monopola v Bitoli se pojavi včasih — kadar se umakne meglena plast — na horizontu. — Ob lepem,

popolnoma jasnem vremenu pa mora biti razgled — zlasti z okoliških višin Velikega jezera — edinstven in vreden tudi največjega truda!

Po Velikem še Malo jezero Pelistra!

To leži severozahodno od Velikega jezera, nekako izpod razvodnice, ki loči Prespansko od Bitolske kotline. Razdalja med obema jezeroma znaša približno eno uro. Dostopne poti ali steze Malo jezero nima; brez krajevnega poznavalca bi to jezero le s težavo našli.

Malo jezero je znatno manjše od Velikega jezera. Nahaja se v večji udorini, ki je skoraj okrogla. Voda je podobna oni Velikega jezera. — Plankton ostane tudi tu skoraj prazen. Voda je zmerno topla; spremljevalec, ki se je okopal v njej, je kljub začetni vnemi kaj hitro končal zadevno proceduro.

Dasi je nekaj ur časa mnogo premalo, da bi se človek seznanil z vsem, kar je zanimanja vredno, smo kmalu nastopili povratek; biti smo namreč morali tega večera zopet ob Prespanskem jezeru. — Od Malega jezera je šlo začetkoma skoraj navpično nizdol. Poti nobene, kvečjemu večje ovčje steze, strmina velika. Šele v globeli proti naselju Arvati smo varnejši pod nogami, dasi so povsod vidni učinki hudournika, ki tod menda večkrat besni. — Naš cilj, Krani (po hudomušnem tolmačenju dr. Pere etimološko od naseljencev - Kranjcev, kakor so Arvati od Hrvatov), smo dosegli po načrtu v večernih urah in s tem zaključili našo ekspedicijo na Pelister.

Dr. Fr. Sušnik:

PRIPOMBE K RAZPRAVI DR. ŠAŠLJA

K pomembni razpravi dr. Sašla pristavljam nekaj drobiža iz svojega domačega kraja.

K strani 227 Planinskega Vestnika 1952:

Selovec: Š. ima prav, da govori ljudstvo »Zelovec«. Ni pravega vzroka, da bi po sili izetimologizirali »Selovec«. Ljudje so Zelovčani. »Selanci« so na bližnjih Selah.

Podhóvnik je res Podhomnik, je tik pod Homom; ljudje pa mu pravijo le »Podhovnik«.

Št. Lenart: Suško, mojega očeta dom, je bližnji sosed te gozdne cerkvice. Moj oče je hodil vedno le »k Lenartu«, kvečjemu je bilo opravilo »pri Sv. Lenartu«, nikoli »Št. Lenartu«.

Vuhnet: prav: »Vóhne«, »Vohneta«, »Vohneči« (tako tudi Prežih v Pristrahu).

Pirkof: moj dedej je služil »v Brezju«. Prav: »Brezje«.

Avšven: ljudstvo pravi: Ošven, »na Ošvénjem«.

Srotenekar: posestnik je drugoten, prvotna je posest; to imenuje ljudstvo: »Šratnek«, na Šratnéci.

Miheljačevo: je tako neznačilna pušča, da gre že domačinom v pozabo.

K strani 228:

Rifljev vrh: po ljudsko: Rifeljnov vrh!

Šelenperk: (točno: Šclmperg, »na Šclmperzi«, Šclmperžani): prav ima Š., da zavrača spako »Zelenbreg«, ki jo je že Prežihov Voranc osmešil.

Guštanj: sedaj »Ravne na Koroškem«.

Sendanijel: prav: Šentanel, prebivalci so »Šentanelci«.

Pludr: prav: Plodar («o» se glasi na »u« kakor v besedah rog, kos, bog).

Sovnak: prav: Sonjak (nazal!).

Stopar: točneje: Štopár!

K strani 229:

Uršlja gora: bližnji pravijo »Gora«, kakor rabijo tudi predmestjani občno ime in ne hodijo z Viča ali iz Studencev v Ljubljano ali Maribor, marveč v »mesto«. — Domače ime za goro pa je »Uršlja gora« (Urška gora je nasprotno Urhova gora, »Urška« pa je meščanski ostanek nemške »Urschel«). Prav ugotavlja Š., da se drži ime »Plešivec« stare domačije na jugovzhodnem obronku gore. Za goro ostane ljudska »Uršlja gora«.

Šisernik: menda le boljše »Šesernik«, ki se mu prvi »e« glasi na i kakor v besedah lep, cvet, mleko.

Š. J. — N. D.:

PO PODZEMELJSKI LJUBLJANICI

Porečje za Ljubljančana važne in najbližje mu reke, Ljubljanice, obsega precejšen del krasa — vsa Notranjsko. Njeni pravi izviri so daleč na jugu — pod Snežnikom. Pri Prezidu ponika Trbuhovica, ki se verjetno pokaže v Loški dolini. Tu je potok Obrh, odtok Loškega potoka, ki ponika pri Travniku. Loška Obrha ponikneta skupno v Golobini pri Danah in se pokažeta po kratkem podzemeljskem teku na Cerkniskem polju, kjer se jima pridružita še potoka iz Križne jame in Bloščica z Bloške planote.

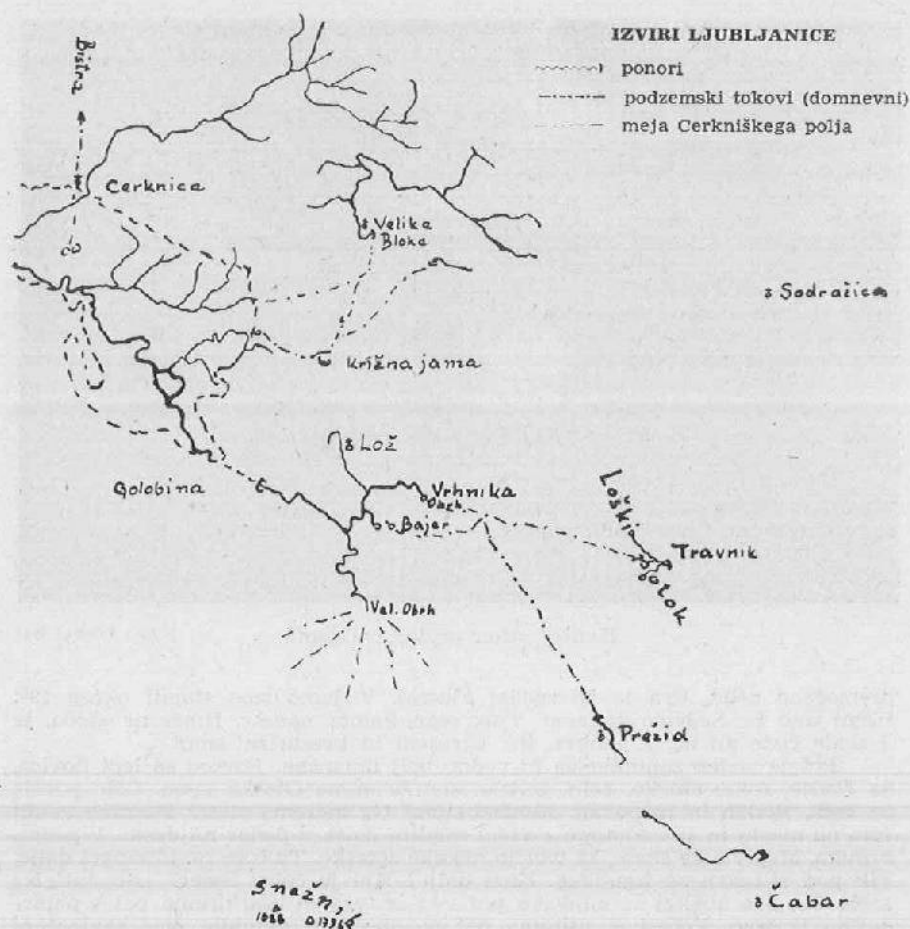
Številni požiralniki, ki odvajajo vodo s Cerkniskega polja so znani. Znani so požiralniki lepega Zadnjega kraja, Narti, Svinska jama, Karlovice, ponori odprtega jezera: Ponikve, Rešeto, Vodonos, itd. Za večino njih ne vemo, kam držijo njihovi podzemeljski vodni kanali. Nekateri pa vodijo po še neodkritih in nezanih vodnih rovih in poteh v dolino Škocjan pri Rakeku in na Planinsko polje. Ta voda tvori čudovito lep in skrivnosten del našega krasa — Rakovo dolino imenovan (domačini poznajo le Škocjan).

Drugo povirje pa je na jadranski strani Javornikov in Snežnika. Nanošica izpod Nanosa (pri Razdrtem) in Pivka od Milonje in Knežaka (po Jenku — LD, 22. nov. 1952 — le pri visokem vodostaju, pri nizkih vodah se gornja Pivka odtaka v Ilirsko Bistrico) ponikneta skupno v znano in lepo Postojnsko jamo. Sledimo jo lahko nekaj kilometrov proti Planinskemu polju, kjer jo v Unici, ki priteče iz Malograjske jame, spoznamo kot Pivko in Škocjansko vodo, ki se ji podzemeljsko priključi, del se pa javi kot Malenščica. Unica že po kratkem teku po polju ponikne na njegovem vzhodnem robu v številnih požiralnikih, deloma pa na severnem koncu v požiralnikih »Pod stenami«. Skupno z Logaščico, ki ponikne v Logatcu v Jački, se nam predstavi kot Ljubljanska v Močilnikih, Retovju in Ljubiji.

Nekateri deli podzemeljskega toka so nam znani in dostopni. Seveda ne gopicam v visokih petah in s prepleskanimi ustnicami, ne gospodičem v ozkih hlačah, ki jih to »ne interesira«, pač pa pogumnim in vztrajnim jamarjem in znanstvenikom, ki se ne boje biti umazani od ilovice, ki se ne boje naporov pri prenašanju čolnov, plezanju po lestvicah itd. (Žene in matere jih prištevaajo rodu Homo stupidus — nori človek!?)

Napravimo izlete v dostopne dele podzemlja! V suhem poletju 1950. l. je Društvo za raziskovanje jam v Ljubljani napravilo več ekskurzij zaradi izredno nizkega vodnega stanja. Tedaj je bila večina »sifonov odprtih« in je bilo omogočeno prodiranje v še neznane dele.

Najprej v Postojno na zasledovanje Pivke! Staro terciarno Postojnsko jamo, večkratno strugo Pivke, je poznal že pračlovek, v njej prebival in se pretepal z jamskim levom in medvedom. Turistični del pa pozna že vsak obiskovalec. Do koncertne dvorane smo se peljali z jamskim vlakom,

dalje v Tartar, k Pivki pa smo morali spraviti vso opremo v potu svojega obraza. Konec Tartarja, že v Pivki, moremo videti mnogo vsakovrstne ropotije, ostankov nemške vojske.

Počasi veslamo v čolnu, previdno, v temno neznano podzemlje. Pot ni lagodna! Težko je prenašanje mokrega in nerodnega čolna, poleg vse druge prtljage, preko visokih podorov in skozi ozke tesni. Treba je paziti na čoln, da se ne razreže na ostrih robovih, na lastno varnost, da si ne polomimo nog na labilnih skalah, če nerodno stopimo... Mnogo je jezerc, 10—50 m dolgih in mnogo sipin, podorov, skal, preko katerih je treba prenašati čoln. Ob višji vodi so pa zaprti vsi sifoni — deli, kjer sega strop do vodne gladine. Če nimamo opravka z merjenjem, napredujemo še razmeroma hitro, a pri merjenju se stvar zavleče (300 m — 12 ur). Pri takem delu nam postane kmalu vroče in pot nam curkoma teče z obraza. Voda je tu umazana, kalna, topla, saj se na počasnem teku po Postojnski kotlini segreje in tudi vse mogoče ponese seboj. Včasih se moramo prerivati skozi kupe dračja, ki že poganja, skozi prava »sargaška morja« odpadkov, skalnate tesni med ogromnimi skalnatimi »listi« odpornejše kamenine, ki vise s stropa. Ko pa sedemo v čoln, nas

Končni sifon proti Črni jami

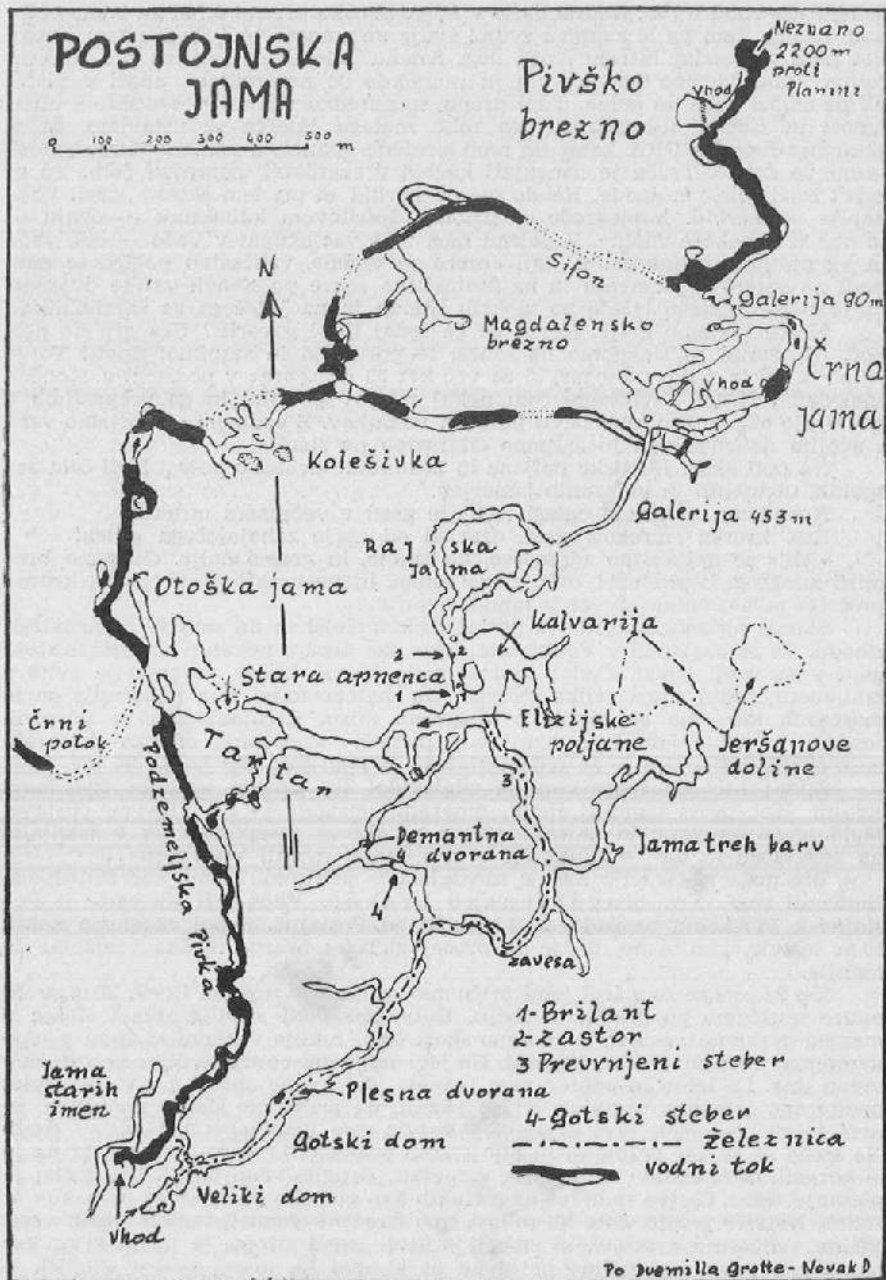
Foto: Franci Bar

premočene zebe. Ura je že zgodaj zjutraj. V jamo smo stopili okrog 19^h. Lačni smo že. Sedemo in jemo. Vsak sede, kamor nanese. Nihče ne gleda, je li skala čista ali ne, je mokra, itd. Utrujeni in brezbrizni smo!

Pot je vedno zanimivejša in vedno bolj umazana. Povsod se lepi ilovica, na čevlje, roke, obleko, čoln. Davno smo že mimo Otoške jame. Čoln potuje po vodi, skalah in razpokah. Končno sifon! Ga moremo obiti? Pustimo veliki čoln na mestu in se napotimo z vsem ostalim dalje v podor na desni. V podor, pravim. Med velike skale, ki tvorijo nekake soteske. Tu čoln ne bi mogel dalje. Tik pod stropom se izgubimo. Kam dalje? Kje je čoln? Smer? Labirint! Na srečo čez uro ali kaj le najdemo pot ven iz tega in markiramo pot s papirnatiimi trakovi. Počasi si utiramo pot po številnih ovinkih, med skalnatimi bloki čez spolzke gladke skale in pazimo na stopinje. Končno se znajdemo pri vodi. Voda je nizka in lahko hitro napredujemo po suhem. Pač, neka brzica nam prekriža pot. Treba jo je premostiti. Počasi se prepeljavamo preko nje. Nekdo, ki še ni vajen novega tipa malega jamarskega čolna, malo preveč samozavestno stopi vanj, čoln se zamaje, težak nahrbtnik, mahanje z rokami, in štrbunk —! Le plavajoč klobuk se ziblje na vzburkani vodi in priča o kraju jamarskega krsta. Klavrno zleze »žrtev« iz vode. Kje se sedaj posušiti? Tova-riši posodijo svojo rezervno obleko, mokro pa »krščeneč« obesi na osamljen kapnik, da se odteče. Posušila se tako ne bo na vlažnem zraku. Malo dalje se rov razcepi. Ura je pozno popoldne. Posedimo in skuhamo čaj, da se mokri nesrečnež malo ogreje. Temperatura vode je kakih 14°C. Daleč smo od kakršne koli človeške pomoči. Naš namen je pa prodirati še dalje! Zaspani smo že. Marsikdo spi, čim sede, čim nasloni glavo na mokro skalo.

S težavo se predramimo in napotimo dalje po desnem rovu. Sklepamo, da drži proti Črni jami. Čista, mrzla voda priteka z desne. V njej mrgoli tolstih, velikih protejev, ki se leno umikajo svetlobi naših acetilenk. Nič ni več ostrih skal, le mehka ilovica. Prepeljemo se preko nekaj jezerc in — konec. Vrnemo se in se napotimo dalje po levem rovu. Preko nekaj brzic prenesemo čoln in zaplovemo v temo. Zaplavamo pod odprtimi sifonom in že se nam odpre večja dvorana tik pred končnim sifonom. V tej dvorani naj-

demo ozek vhod v rov, ki drži dalje v Magdalensko brezno, ki si ga bomo ogledali drugič. Telo pa le zahteva svoje! Dalje ne smemo več! Sledi ukaz: Nazaj! Pot nam gre sedaj hitreje izpod nog. Kmalu smo skozi labirint pri velikem čolnu. Manj pazimo na stopinje in marsikdo se neusmiljeno udari v piščal ali pa zmoči noge do kolen. Tudi prepir se neredko vname — seveda — utrujenost in živčna občutljivost! Na robu malega jezera se ustavimo, da si skuhamo črno UNRRA kavo, da nam prežene spanec, a zaman. Komaj posedemo, že spimo. Treba je izmenjati karbid v svetilkah, popraviti čoln. Tu se zopet zgodi mala nezgoda. Nekdo menja karbid in pri tem skoraj zaspi. Voda kaplja na karbid. Mimogrede se približa špiritovem kuhalniku — ognju — in vse se s pokom vname. V polsnu mož vrže vse skupaj v vodo — češ, voda in ogenj nista prijatelja. A kaj! Jezero se vname, veličasten pogled se nam nudi na jezero v plamenih in na fantastične sence po stenah velike dvorane, na zaspane jamarje ležeče po mokrih skalah in na jezečega se »nesrečnika«.

Molče veslamo dalje. Komu se pa sedaj ljubi govoriti? Ura gre na polnoč. Ah, zunaj se zlekne na sonce, se posušimo in zaspimo! Spati! To je edina misel in želja vsakogar, ki že več kot 30 ur »gara« v podzemlju. Končno zagledamo stezo! Zavlečemo čoln nekaj metrov po njej in ga prepustimo v nadaljnjo obravnavo tovarištvu jamskih vodnikov. Z vzdihom se optamo vsak s svojim nahrbtnikom in zaspimo oddrsamo po stezi.

Na poti skozi Elizijske poljane in Demantno dvorano počasi hodi četa zaspanih, utrujenih in umazanih jamarjev.

Nenadoma se nekdo oglasi: »Glejte gozd v večernem mraku!«

Res, krasen smrekov gozd, ožarjen od zarje zahajajočega sonca!

»Ah!« se nejevoljno zdrznemo, ko izgine, in gremo dalje. Gledamo brez misli naokrog. Lepi stebri, oviti z bršljanom, lijane v najlepšem cvetju, krasna pročelja palač, palme, breze v lahnem vetru...

Skoraj ne začutimo, da je postal zrak toplejši in da smo se že približali izhodu. Ze smo dospeli v Veliki dom, kjer nas čakajo nekateri urrejši. Kažejo nam v stranski izhod. Čudo! Vidimo malo leseno hiško, veranda je ovita z bršljanom, zadaj stare velike smreke. Da, halucinacije! Bog podzemlja se je maščeval, ker smo ga motili v njegovem miru. Utrujeni smo in izčrpani, zaspani in naša domišljija nam je s pomočjo svetlobnih efektov pričarala naše skrite želje. Ura je že sedem zjutraj. V jami smo bili kakih 36 ur!

Zunaj lije! Sončenje nam je odplavalo! Pri dnevni svetlobi izgledamo strašni. Kot pravi banditi! Bledi, umazani, kosmati — res klavrne postave. Malo se še umijemo in najemo, potem pa skoraj prespimo vlak v čakalnici na kolodvoru in tudi v Ljubljani bi nas skoraj morali vreči ven...

Bližajoča se nedelja nas je navdajala z nemišrom. Nismo vzdržali doma. Namenili smo se v Magdalensko brezno. Vhod leži tik ceste iz Postojne k Pivškemu prepadu, 3—4 km NE od Postajne. Seboj vzamemo kakih 60 m lestvic, ker vemo, da je to precej globoko brezno. Čolne vzamemo le manjše.

Ob 22. uri se že v trdi temi pričnemo spuščati v brezno. Prvih 20 m se do police spuščamo po dračju in listju. Dalje nas vodi strm gruščnat stožec v manjšo dvoranico, iz katere zlezemo skozi ozko luknjo v kapniški steni v lepo dvoranico z lepimi belimi kapniki. Na levi najdemo odprtino, kjer ne moremo videti dna. Le tema in odmev nam povesta, da imamo opravka z velikanskim prostorom. Spustimo lestvice. Kljub pažnji, da pritrdimo slabše na koncu, se nam to ni posrečilo. 10 m najslabših lestvic smo pomotoma pritrdili v sredi. Na srečo so še kar držale in ni bilo večjih posledic. Le nekaj strahu, ki pa je le koristil. 40 m lestvic se že more zamečati. Drugič bomo pazili. V začetku je plezanje težko. Lestve se drže stene. Kakih 5 m globoko se pa stena odmakne in izgine, lestvice prosto vise. Na milost smo izročeni trdnosti tankih žičnih vrvi! Višina veličastne dvorane, ki smo ji prilezli izpod stropa, je točno 40 m. Vse okrog nas tema. Ne vidimo ne stene ne stropa. Le nekaj skal v okolici. V daljavi le slutimo na dnu strmine rov, ki drži dalje v Pivko.

Čakam pod lestvicami tovariše. Visoko nad seboj vidim nihajočo lučko. Šele zadnjih deset metrov se ta lučka oblikuje v jamarja. V tej gosti temi se svetloba posamezne acetilenke kar izgubi.

(Dalje prihodnjtč)

DRUŠTVENE NOVICE

Planinske gradnje

Naša letošnja gradbena dejavnost v gorah je bila kaj živahna. Zgodnje jesensko deževje jo je v njenem poletu sicer nekoliko zavrló, vendar ne usodno. Tržaška koča na Doliču še ni bila pokrita in opažena, z adaptiranjem Koče v Jermanovih vratih so imeli še polne roke dela, brez strehe so bile še Koča na Veliki planini, Valvasorjev dom pod Stolom, Senjorjev dom na Pohorju, nemalo pa je bilo še raznih opravil na ostalih gradnjah. Če pogledamo gradbeni plan PZS za letošnje leto, ugotovimo, da je izkazoval nič manj kot 44 gradenj. Potrebna denarna sredstva je preskrbela največ Planinska zveza Slovenije, ki je v to svrhu izposlovala okrog din 24 500 000.—, po svojih močeh pa so prispevali več ali manj tudi vsi krajevni faktorji. Opravljeno je bilo mnogo prostovoljnega dela, vrhu tega so pa še društva sama investirala v gradnje ca din 5 000 000.— iz svojih lastnih denarnih sredstev. Lahko trdimo, da so bili vsi ti milijoni plodonosno naloženi.

Na sedlu Dolič, kjer lansko leto še ni bilo ničesar (prejšnjo kočo je namreč porušil snežni plaz), ponosno kraljuje nova Tržaška koča, Jeseničani so pri izviru Soče postavili ličen bufet, ki bo obratoval že prihodnje leto, Poštarski aktiv PD Jesenice je adaptiral in okusno opremil vojaški objekt na Solni glavi na Vršiču (otvorjen 22. VII. 1952), PD Kranjska gora je izvršilo večja popravila na Koči na Gozdu, pri Koči Krnica zgradilo prepotrebno cisterno, na Mihovem domu pa uredilo klet. PD Mojstrana je pri Aljaževem domu v Vratih skoraj dovršilo veliko gospodarsko poslopje, kupilo pa je tudi Šlajmerjevo vilo in jo adaptiralo, Radovljičani so dopolnili opremo Pogačnikovega doma pri Križkih jezerih, ki sedaj popolnoma ustreza sodobni, moderni planinski postojanki. Tudi Bovčani so se izkazali. Popolnoma so prenovili Kočo Petra Skalarja pod Kaninom in jo dne 24. VIII. 1952 izročili prometu, stalno pa izboljšujejo tudi postojanko Zlatorog v Trenti. Tolminci so preuredili bivši italijanski vojaški objekt v prijazen planinski dom »Jalovec« v

Trenti. Od 28. VI. t. l. dalje že služi svojemu namenu. Ne zaostaja tudi PD Nova Gorica. Spravilo se je na adaptacijo bivše fašistične kasarne v Lepeni, ki bo že spomladi koristno služila planincem. PD Ljubljana-matica se je polotila preureditve karavle na Bogatinskem sedlu, ki bo služila zlasti planincem-smučarjem, poleg tega pa je koristno izrabila karaulo pri Savici, kjer je uredila skladišče za Dom na Komni in Kočo pri Triglavskih sedmerih jezerih in pripravila nekaj ležišč. V obnovi Doma na Voglu so se zagrizli naši železničarji. Z udarniškim delom so očistili pot in odpravili ruševine ter izvršili traso za žičnico, nabavili pa so tudi že precej materiala za žičnico. Tudi sedaj ne mirujejo, temveč pridno zbirajo nadaljnji material, da bodo spomladi lahko takoj pričeli z delom. Stisko s prostori v Domu »Planika« je PD Gorje praktično rešilo s tem, da je kuhinjo prestavilo v suteran in na ta način v visokem priličju pridobilo še eno jedilnico. Ne smemo pa pozabiti agilnih Zasavskih planinskih društev, ki so pristopila k obnovi koče na Prehodavcih pri Prvem Triglavskem jezeru. Osnovala so posebni odbor za obnovo te postojanke, v katerem so zastopana PD Trbovlje, Kum-Trbovlje, Hrastnik, Zagorje in Radeče pri Zidanem mostu. Sama znana društva, ki so nam porok, da bodo res ustvarila to, kar so obljubila.

Tudi na Primorskem nastajajo novi planinski domovi in zavetišča. Planinci iz Ajdovščine so 4. V. 1952

Valvasorjev dom pod Stolom

Boč

odprli planinsko zavetišče pri Izviru Hublja, Cerkničani pa 18. V. 1952 zavetišče na Robidenskem vrhu. Idrijski planinci so dogradili in 20. VII. 1952 otvorili lep planinski dom na Javorniku. Planinsko postojanko bo dobila tudi Crna prst. Mlado in agilno društvo Most na Soči v to svrhu preureja bivši italijanski vojaški objekt in je z gradbenimi deli že tik pred zaključkom. Ta prepotrebna postojanka bo že spomladaj izročena svojemu namenu.

Prikupen planinski dom je letos dogradilo PD Škofja Loka na Lubniku. Dom že obratuje, oficialna otvoritev bo spomladaj. Planinci iz Selške doline pa marljivo vrše pripravljala dela za Kočo na Ratitovcu, za kar imajo zbranega že precej gradbenega materiala. Kakor pravijo, bo koča prihodnje leto tudi že gotova.

Komanda ljudske milice je jeseni izročila tržiškim planincem še nedograjen dom na Zelenici. Tržičani so takoj razumeli pomen Zelenice in se kar hitro lotili dela. Za silo bodo uredili kuhinjo, jedilnico in nekaj ležišč za to zimsko sezono. Ne mirujejo tudi Radovljičani. Komaj so zgradili in opremili Pogačnikov dom pri Križkih jezerih, že so spravili pod streho tudi Valvasorjev dom. Dom bo lep in prostoren ter v ponos graditeljem. Imamo pa še eno društvo, o katerem se sicer le malo sliši, ki pa je zelo delavno. To je PD Križe, ki razpolaga le z nekaj delovnimi, vendar pa vztrajnimi ljudmi, ki so tudi dogradili kočo na Križki gori. Postojanka že zasilno obratuje. Ker jim pa še manjka oprema, bo otvorjena spomladaj. Mežičani so k svoji že obstoječi postojanki Podpeca adaptirali še depandanso, ki jim bo zlasti koristno služila pri gradnji Koče na Peci, ki se jo nameravajo lotiti leta 1953.

Za vzor naj služi tudi celjsko društvo, ki je znano po svojem rekordu v gradnji planinskih postojank. Saj je leta 1951 v sedmih mesecih na mestu pogorele Mozirske koče na Golteh postavilo še lepšo in modernejšo postojanko, letos pa jo je moderniziralo še s centralno kurjavo. V bližini grade smučarsko depandanso, v celjskem parku pa povečujejo skakalnico. Hkrati pa je dogradilo Herletov dom v Logarski dolini. Usnjarji iz Šoštanjja so zgradili in 21. IX. 1952 otvorili Andrejev dom na Slemenu, planinci iz Laškega pa so 17. VIII. 1952 otvorili planinski dom na Šmohorju. PD Velenje je otvorilo planinsko zavetišče na Paškem Kozjaku.

Skromni planinci iz Domžal so v surovem stanju dogradili Kočo na Veliki planini, ki bo kasneje služila kot depandansa bodočemu domu na tej planini. Koča bo v prihodnji letni sezoni že služila svojemu namenu. Kamničani so se z vsó vnemo vrgli na povečavo Koče pri Jermanovih vratih. Tudi ta postojanka bo do prihodnje letne sezone gotova. PD Kranj je polno zaposleno z gradnjo modernega planinskega hotela na Smarjetni gori. Zgradilo je že zasilno postojanko, ki je kar dobro obiskana. Alpinisti PD Iskra, Kranj, so zgradili bivak pod Kočno in ga izročili uporabi 14. IX. 1952.

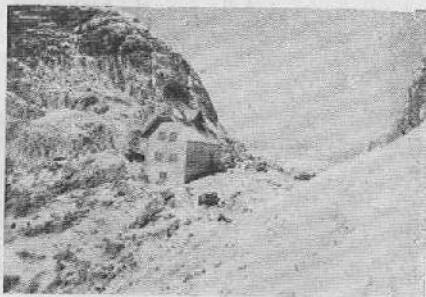
Tudi na zelenem Pohorju se porajajo nove postojanke. Marsikdo ne bo več poznal »restavracije« na Boču, ki so jo planinci iz Poljčan letos popolnoma renovirali in za nadstropje dvignili. Imajo lastno ekonomijo, v načrtu pa imajo še vse mogoče. Otvoritev doma je bila 13. VII. 1952. PD Slov. Bistrica je postavilo temelje novemu domu pri Treh Kraljih. Delajo s polno paro, ker ga nameravajo postaviti pod streho že leta 1953. Slovenjgradčani so po osvoboditvi že enkrat obnovili Kočo pod Kopo, ki pa jo je zlobna roka tik pred otvoritvijo zopet požgala. Sedaj se resno trudijo, da bi to postojanko obnovili. Zbranga imajo že precej gradbenega materiala, položili pa so tudi že temelje. Mariborski planinci so spravili pod streho Senjorjev dom na Pohorju, ki bo v ponos Pohorju in vreden svoje sestre — Ribniške koče. Prav gotovo ne bo ta dom v ničemer zaostajal za Ribniško kočo. Gradbene sposobnosti

Mariborčanov so nam znane. Vemo, da novi dom grade fanatiki Ribniške kočje.

Marljivo se gradi nadalje v Završju. PD Krško je zgradilo na Lisci moderno planinsko postojanko in jo otvorilo 9. XI. 1952. Ta čas sicer ni običajen za otvoritve, pa ni kazalo drugače. Dograditev je zavleklo neugodno vreme. PD Kum-Trbovlje adaptira svojo postojanko na Kumu, ki bo znatno povečana, s tem pa bo pridobila tudi na svoji zunanosti. V načrtu so sicer incli postavitev nove, moderne postojanke, vendar so pa zaradi pomanjkanja denarnih sredstev morali od tega odstopiti. Zagorjani so na Sv. Gori opremili postojanko z novo opremo, predvsem jedilnico, dokončali pa so tudi zadnja dela pri koči Jesenovno.

Gradbeni plan za leto 1953 izkazuje zopet lepo vrsto gradenj. Naj navedemo samo nekatere, najvažnejše:

PD Bohinjski želi postaviti novo kočjo na Velem polju, za kar jo je zadolžila zadnja skupščina PZS, mežiški rudarji bodo pričeli prihodnje leto z gradnjo kočje na Peci, PD Črnomelj ima v načrtu obnovo Doma na Mirni gori, PD Jezersko resno misli na postavitev nove postojanke na Malem vrhu, PD Gornji grad na zgraditev kočje na Menini planini, Jeseničani vztrajajo pri postavitvi modernega planinskega hotela na Vrščici, Kamničani želijo postaviti na Starem gradu novo, večjo in udobnejšo postojanko ter k njej izpeljati žičnico, PD Kranjski želi prav tako izpeljati žičnico k svojemu domu na Krvavec, poleg gradnje na Šmarjetni gori pa nadaljevati tudi še z gradnjo na Bašeljškem sedlu, planinci iz Mengša bodo dogradili Kočo na Gobavici, PD Most na Soči bo pričelo z gradnjo Koče na Kalu, planinci iz Slov. Konjic pa žele postaviti razgledni stolp na Roglji. PD Ljubljana-matica se resno trudi prepričati merodajne kroge o nujni potrebi zgraditve žičnice na Komno. Kot poslednjo pa naj navedemo še Planinsko zvezo Slovenije, ki vrši že vsa pripravljajna dela za postavitev planinskega doma v Ljubljani. Stvar je dozorela tako daleč, da se pripravljajo že načrti, želja pa je tudi, da bi

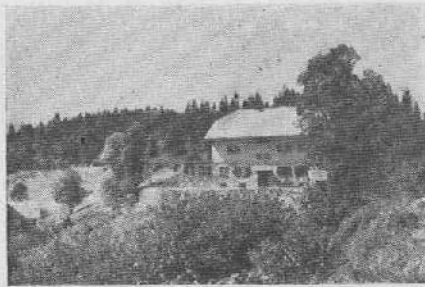
Nova kočja na Doliču

bil položen temeljni kamen za ta reprezentativni dom prihodnje leto — ob 60 letnici slovenskega planinstva.

Planinska društva pa so v tem letu posvetila veliko pažnjo tudi na delavi in popravilu planinskih potov ter markacijam. Kreпка jim je stala ob strani Markacijska komisija PZS, ki je v to svrhu preskrbela okrog din 600 000.— subvencije. Društva so se resno trudila napraviti obiskovalcem gora čim ugodnejša in varna pota, kar jim je v veliki meri tudi uspelo. Novo zgrajena je bila pot s Krme na Debelo peč, ki je povezala planinsko kočjo v Krmi in Blejsko kočjo na Lipanci in dolino Krme s Pokljuko. PD Javornik je v to delo vložilo veliko truda in iz lastnih sredstev investiralo okrog din 15 000.—, PZS pa je prispevala din 40 000.—. Pot je bila odprta 31. VIII. 1952. Markacijska komisija pri PZS je v lastni režiji na novo zgradila ca 250 m poti izpod Jalovca v Loško Koritnico, kjer je ogromno stalno snežišče zaradi široke krajne počni onemogočalo prestop. Pot je tudi zavarovala. Otvoritev te poti je bila 5. X. 1952.

Gradbena dejavnost planinskih društev v tem letu torej ni bila majhna. Bilanca je povoljna in je plod nesebičnega dela naših zavednih in neutrudljivih planincev, ki so to zmogli le ob kreпки podpori naše ljudske oblasti. Po vsem, kar nam društva obljublajo, pa ugotavljamo živahno gradbeno dejavnost tudi v prihodnjem letu. Tudi v novem letu jim želimo pri tem delu obilo uspeha — saj koč ne grade zase, temveč za nas vse.

R. I.

Andrejev dom na Siemenu

Alpinistični predavanja Riccarda Cassina. Zmagovalec severne stene Grandes Jorasses je dne 18. XI. 1952 v Ljubljani, dne 21. XI. 1952 pa na Jesenicah predaval o začetkih svojega alpinističnega udejstvovanja in o svojih najtežjih vzponih. Riccardo Cassin, ki je zaslovel s svojo zmago v Walkerjevemu steburu in ki je znan kot uspešen gorski reševalec, za kar je lani prejel veliko mednarodno nagrado, je poslušalce najprej povedel v Grigne, kjer je znani Comici imel svojo šolo in kjer je, z dokaj primitivnimi sredstvi, pa z odločno voljo preplezal vse možne stebre in smeri. Tu se je razvil v dovršenega alpinista. V predavanju je poudaril, da je pri svojih plezalnih vzponih uporabljal kar najmanj klinov in da je dal prednost prostemu plezanju. Predavateljeva mišičasta postava je poslušalce prepričala, da je s stalnim treningom ohranil potrebno kondicijo, da je bil kos poznejšim najtežjim vzponom. Cassin je potem pripovedoval o svojih obiskih treh Zinn, podrobneje pa o prvenstvenem vzponu v severni steni Zapadne Zinne, katera je bila doslej šele 7 krat ponovljena. Krasni diapozitivi so ponazarjali najtežji detajl, prehod 50 m dolge izpostavljene prečke, za katero sta Cassin in Ratti porabila nad 5 ur. Zaradi dežja in megle sta bila plezalca prisiljena k dvakratnemu nočenju v steni, sta si pa tedaj pridobila izkustva, ki so Cassinu pri poznejših vzponih koristila. Sledil je opis skupnega vzpona dveh navez na Badile v Bergelu, kjer so se plezalci borili z dežjem, z ledom in s snežnim viharjem, pri katerem sta v kratkem času zaradi izčrpanosti umrla dva tovariša. Predavatelj sam trdi, da je tedaj

goro zasovražil, da je pa končno le spoznal stopnjo svojih moralnih sil in požrtvovalnost preživelih tovarišev. Slike Badile, ki jih je Cassin pokazal, so na poslušalce močno vplivale, saj je s snegom zalita gora, posneta v dnevni svetlobi predstavljala tak mir, da si je človek želel biti na njej.

Najbolj je mikal vse poslušalce opis vzpona na Grandes Jorasses. Cassin nam je povedal, da je bil v juliju 1938 s prijateljem Tizzonijem in Esposito namenjen naskočiti severno steno Elgerja, je pa v njegovem podnožju zvedel za uspeh naveze Heckmairja, ponovitev pa zaradi slabega vremena ni bila mogoča. Na povratku proti domu pa je v njih zmagal tekmovalni duh in so se kljub slabemu vremenu odločili za naskok G. J. V treh dneh so preplezali njegovo severno steno in s tem zmagali najtežjo evropsko steno. Predavatelj je ta vzpon najslabše opisal in je poslušalce, ki večinoma poznajo knjigo Heckmairja »Zadnji trije problemi Alp«, nemalo razočaral.

Riccardo Cassin, ki je doslej predaval le v alpinističnih krožkih po Italiji in je bil njegov obisk v Jugoslaviji prvič zvezan s predavanjem pred številno publiko, je svoje opise čital, kar je našo izbirčno publiko precej motilo.

Riccardo Cassin je bil gost PZS in je ob slovesu prejel lepo praktično darilo.
Ž. P.

PD Litija je imelo 30. VII. 1952 svoj ustanovni občni zbor. Pobudo za ustanovitev je dal odbor OF. V iniciativnem odboru so bili: Jelnikar Tončka, Cvenk Marija, Robar Franc, Knol Leopold in Želcnik Marjan. Društvo je prevzelo mesto nekdanje podružnice SPD Litija-Zagorje, ki je bila ustanovljena leta 1900, torej spada med eno prvih podružnic. Ustanovitelji podružnice so bili piparji. Delala je celih 40 let. Arhiv ni ohranjen, pač pa je o delu poročal tov. Robar Franc, ki je leta 1926 postal član upravnega odbora in opravljal blagajniške posle. Postavilo je Tomazinovo kočjo na Sv. Gori, dokončno zgrajeno l. 1940. Denar so dobili z delnicami, ki so jih vložili v zadrugo z omejeno zavezo »Zasavska kočja« in s posojilom. Koča je tedaj stala din 200 000.—, ob razpadu stare Jugoslavije je bilo dolga še din 45 000.—.

Koča po osvoboditvi ni bila obnovljena, pač pa so marljivi Zagorjani ne daleč od požgane Tomazinove koče postavili lepo postojanko. Koča je služila tudi ilegalnim sestankom naprednih elementov v dobi šestojanuarske diktature, bila je pomembna za razvoj smučarstva in za sodelovanje s hrvatskimi planinci. V upravni odbor PD Litija so bili izvoljeni vsi zgoraj naštetih, poleg njih pa še Malis Marija, Mejašar Jože, Drnovšek Ivan, Grebenc Janez, Žen Jože, Mešek Pavla in Zupančič Jože. Predsednik je Žen Jože. Članov je 70. To je 73. društvo v Planinski zvezi Slovenije.

Iz zapisnikov sej PZS

Vsa društva morajo izdelati nova pravila oz. jih prilagoditi sedanjim pravilom PZS in statutu PSJ. V bodoče bo morala PZS v smislu tega statuta potrjevati pravila društev.

Foto-odseki pri planinskih društvih ponekod že delajo. V zadnjem času se poživlja zanimanje za planinsko fotografijo, ki je žal pod predvojnimi nivoji. Najtežje pri ustanavljanju centralne fototeke pri PZS je vprašanje stroškov, vprašanje amaterstva in razmerja do foto-klubov. Upajmo, da bodo odborniki PZS s pomočjo številnih amaterjev našli pravilno obliko organizacije in dela, tako da bo v korist razvoju planinske fotografije. Odziv na natečaj, ki ga je razpisal Planinski Vestnik, je precejšen, vendar ne tolikšen, kakršen bi spričlo slovenske fotografije lahko bil.

PD Gozd-Martuljek je zašlo v finančne težave pri upravljanju Koče na Gozdu, ki ima din 90 000.— primanjkljaja samo na obratnih sredstvih. Postojanka je bila zdaj izročena PD Kranjska gora, ki je to kočo že prej upravljalo. Dolg bo poravnala PZS, vendar bo uvedla preiskavo, kdo je primanjkljaj zakrivil.

Spomenik dr. Kugyja bi moral stati v bližini Juliane ali vsaj v Sp. Trenti. Gospodarska komisija PZS se ne strinja z mestom, ki so ga za spomenik določili arhitekti.

Janko Blažej je dobil povabilo, da pride predavat o naših Alpah v Anglijo. Blažej je lani vodil angleške planince, ki so posneli tudi barvni film o svoji turi po naših gorah.

GRS je konec novembra izvedla vrsto predavanj o nevarnostih v go-

rah, o planinskih nesrečah in o prvi pomoči skoraj po vseh večjih planinskih društvih. PZS je za finansiranje teh predavanj pri DOZ-u dobila na razpolago din 70 000.—. Organizacijo predavanj so vodili dr. Stigar, Prosenec in Lavrič.

PD Ljubljana-matica namerava za 60 letnico izdati zbornik, prirediti razstavo planinskega slikarstva, slavnostno akademijo, koncert, planinski tabor v Vratih in po možnosti izdati revijo planinskih znamenj s slikami planinske flore. Tudi PD Celje pripravlja za svojo 60 letnico poseben zbornik, koncert, 1. maja planinski tabor v Logarski dolini in izdajo spominskih značk. Na proslavo se pripravlja tudi PD Kamnik.

Planinski dom v Logarski dolini je 23. nov. 1952 sprejel prve goste: zastopnike PZS tov. Bučerja, Fetiha in Lavriča, zastopnika Gostinske zbornice tov. Šego, Trgovinske zbornice tov. Tržana, Turistične zveze tov. Matajca iz Ljubljane, predsednika Gospodarskega sveta OLO Šoštanj tov. Dolinarja, zastopnike OLO Celje-okolice, funkcionarje centrale GRS tov. Zupančiča, Medjo, Moreta in Koblarja. Gostje so si ogledali dom, ki čaka samo še na opremo, GRS pa je imela zaključno sejo s postajo Celje. V domu se je zbralo do 70 oseb. Splošno mnenje vseh je bilo, da je treba brez odlašanja poskrbeti za turistični dvig Zg. Savinjske doline in posebej Logarske; da je treba načrtno obnoviti Solčavo, da je treba vzpostaviti promet in izboljšati ceste; da je treba narediti konec zapostavljanju tega prelepega kosa slovenske zemlje in urediti življenje v tem okolišju v skladu z gospodarskimi možnostmi, ki jih ima in nudi, pa tudi v skladu s planinskimi, turističnimi in gostinskimi izročili, s katerimi se upravičeno lahko ponaša. Dom bo slovesno odprt na planinskem taboru 1. maja.

Mladinski odsek PD Celje ima svoj planinski aktiv »Joža Čop« na I. gimnaziji v Celju. Že drugo leto izdaja svoj list »Spomini z gora« in ga opremlja s planinskimi fotografijami svojih članov. Odsek šteje 597 članov, t. j. polovica gimnazijskega dijaštva.

IZ PLANINSKE LITERATURE

Fritz Kasperek: Ein Bergsteiger. Das Bergland - Buch, Salzburg 1939.
— Pred nedavnim smo dobili v slovenskem prevodu knjigo Heckmairja. Knjiga je mlada, napisana je bila leta 1950; danes pa leži pred nami delo Kaspereka, prav tako enega izmed zmagovalcev Eigerja. Knjiga je izšla leto dni po vzponu v Eigerju, torej je danes stara že skoraj 14 let.

Ako se lotimo ocenjevanja tako stare knjige, ki je poleg tega pisana še v tujem jeziku, moramo imeti za to prav posebne razloge. Eden izmed razlogov je ta, da nas Slovencev pred vojno nihče ni opozarjal na tehtna alpinistična dela, ki so izšla v tujih jezikih. Tako je marsikaj zelo pomembnega brez sledu šlo mimo nas ali pa vsaj mimo navadnega alpinista, ki del ni mogel prebrati v originalu. Na drugi strani pa so tuja dela, čeprav jih je bralo le omejeno število intelektualcev in so k nam prihajali zelo redki primerki knjig, vendarle močno vplivala tudi na ustvarjanje in na nazor naših alpinistov. Tako je bil vpliv tujih del po posredovalcih le precej velik; pogosto smo vsebino prilagodili našim razmeram in jo popačili ali pa smo sprejeli le nekaj idej in odklonili celoto. Tako torej ne ocenjujemo le del tujih pisateljev in alpinistov; analiza tujih del nam prikazuje, oziroma nam more pogosto le v medlih obrisih nakazati silnice, ki so delovale na slovensko alpinistiko in oblikovale njen duševni obraz. To je drugi in dosti pomembnejši razlog, čemu se ukvarjamo z delom avstrijskega pisca.

Kasperek je Dunajčan. Plezal je početka v Gesäuse, najbližji gorski skupini, nato v ostalih skupinah Avstrije in v Dolomitih, dokler si ni kot že znan alpinist ogledal Centralnih Alp in Pirenejev. To je njegova alpinistična bilanca in to prinaša knjiga. Če smo o Heckmairju dejali, da v njegovem delu ni zaslediti nikakih umetniških tendenc, velja to v polni meri tudi za Kaspereka. Vendar pokaže Heckmair pri pisanju vsaj neke spretnosti; njegovo pisanje je dramatično razgibano, napeto in včasih celo ironično in duhovito. Teh lastnosti Kasperek nima. Njegovi spisi so po-

vsem povprečna alpinistična dela in v njih neredko najdemo vse napake slabega pisanja.

Pisec je nedvomno visokokvaliteten in renomiran alpinist in to nam skuša tudi na večini strani svojega preko 200 strani obsegajočega dela prikazati. Tako beremo na strani 84, ko je govor o vzponu preko stene Pelma: »Vedno bolj se je kazalo, da je stena res to, za kar sem jo vedno imel: kup gruča (ein Schotterhaufen)«. Tudi pri nas so padle take izjave v burnih letih 1948 in kasneje, a jih je Vestnik kmalu označil kot pubertetne izlive nedozorelih »alpinistov« in celo kot kriminal. Na strani 190 deklamira avtor patetično svoji spremljevalki Mariji pri turi na Matterhorn v vzvišenih besedah o ciljih in namenih alpinistike. Pri nas je le enkrat zanos zavedel Belača tako daleč, da je zapisal leta 1947 nek podoben stavek, za kar je žel tak porog, da ni zapisal kaj podobnega nikoli več. (Porogljiva kritika tistih dni je bila vsekakor zelo negativna.) Heckmair nam v svojem prevedenem delu govori tudi o nepričakovanem srečanju s Kasperekom in Harrerjem na snežišču v Eigerjevi steni in ne bi mogli reči, da s kakim posebnim navdušenjem. Ko je leta 1951 predaval pri nas, nas je Heckmair zelo prese-netil z lakonično izjavo: »Brez mene ne bi Kasperek nikdar preplezal Eigerja«. V zelo kratkem in pomanjkljivem Kasperekovem opisu vzpona v Eigerju pa beremo: »Nadvse sem se razveselil, da sva s Heinijem dobila okrepitev... Volja nas vseh štirih je prešla sedaj na vsakega posameznega izmed nas.« Pisec se torej umika problematičnim opisom v frazarjenje. To pa ne samo v tem primeru, da o različni propagandistični navlaki v zadnjem delu knjige sploh ne govorimo.

Kaj pa so potem našli mladi plezalci v knjigi, da so s tolikim zanimanjem posegali po njej pred nekaj leti in da kroži knjiga med našimi bralci še danes? Poleg lepih slik so našli v knjigi opise tur, katere so jih zanimale in katere bi radi ponovili. Tako si je knjiga rešila nekaj cene v sedanost tudi še kot nekaj plezalni priročnik. Precej tur, opisa-

nih v knjigi so naši plezalci že spoznali (raz Rosskuppe, Lalidererska stena, Wilder Kaiser) ali so si jih vsaj ogledali (Zajeda smrti), druge jih še mikajo.

Vendar knjigi ne smemo biti krivični in v njej iskati le slabih strani. Četudi je mestoma precej slabo pisana, je knjiga vendarle izpoved alpinista o njegovih bojih v skalah in o gorskih doživetjih. Preprostega plezalca, ki ne išče v delih globokih razmišljanj in ne secira s pedagoškimi tendencami ideologije knjig, bo delo kljub nedostatkom le pritegnilo, ko mu bo zašlo v roke. Tako knjiga sicer nima občudovalcev, ohranila se bo pa vsaj v skromnem krogu bralcev in nekaj jih ima pri nas tudi še danes.
J. B.

Rupko Godec, Vozli, izdala Mladinska knjiga 1952. Avtor brošurice je znan planinski in taborniški organizator. Vsebina je za vsakogar, ki živi z naravo kot alpinist ali kot tabornik nad vse koristna. Razpravlja najprej o lastnostih vrvi, nato o temeljnih vozlanja in vrstah vozlov. Ta zadnji del je razdeljen v štiri zaglavja: Vežanje vrvi, krajsanje vrvi, trdni vozli in drseči vozli. Posebno zanimivo in za mladega človeka posebno privlačno poglavje je tisto o raznih spretnostih z vrvjo, pa tudi o vezeh. Po knjižici bo posegel vsak, ki ima količkaj opravka s prirodno vzgojo mladega rodu, vsak tabornik, vsak mlad človek, ki s pogumnim in zaupnim korakom stopa v naravo, da se ob njej krepi, vzgaja in zraste v sposobnega koristnega človeka.

Mirko Zgaga - Ivo Gropuzzo: Kroz visoke planine, priručnik za planinare i alpiniste. Športska priručna biblioteka, Zagreb 1952, priredio PSH; cena 500 Din.

Po uvodnih besedah avtorjev naj bi ta priručnik obsegal celokupno teoretično znanje s področja planinstva in alpinizma, ki je potrebno zlasti mladini. Takoj se lahko reče, da tem zahtevam knjiga, ki potemtakem ni nikak vodič od koč do koč, od vrha do vrha, v veliki meri ustreza. Svoj namen pa bo pri našem planinskem naraščanju, ki mu je v prvi vrsti namenjena in ki jo najbolj potrebuje, zaradi razmeroma svoje visoke cene le težko dosegla.

Avtorja podajata v prvem poglavju pregled svetovnega planinstva od Petrarce in Danteja tja do zavojevalcev Anapurne v današnjih dneh, prideta nato na razvoj planinstva v naših pokrajinah, v Hrvaški, Bosni in Hercegovini, Srbiji in Sloveniji, tej »klasični deželi jugoslovanskega alpinizma,« omenjata Hacquetta, Willonitzerja, Zoisa in Staniča, prezreta pa Vodnika, dasi omenjata pri Hrvatih pesnika Petra Zoranića kot prvega planinca med njimi zaradi njegovega vzpona na Velebit in Dinaro leta 1536. Knjiga šteje med klasične alpiniste v Sloveniji Kugyja, Frischaufa in Tumo, pri čemer definira kot klasični alpinizem »uporabo jako priproste plezalne tehnike po od prirode odkazanih dostopih skozi stene«. Razliko med navadnim planincem in alpinistom pa določi tako-le: Prvi »hodi po ustaljenih in zavarovanih potih ob prevladovanju estetskih momentov, drugi pa preko nezavarovanih in neoznačenih potov išče odgojno sredstvo in potrdilo moči svoje volje in osebnosti«. Z definicijami je križ in ne da se trditi, da bi bila ta definicija popolnoma napačna, popolna pa ni, kajti tudi alpinist naj se ne odreka estetičnim užitkom, zlasti ne tistim, ki navadnim zemljanom med planinci niso dostopni. Preokret iz klasičnega v današnji alpinizem označuje knjiga s pojavom dr. Juga in onih, ki so mu sledili: Joža Čop, Deržaj, Potočnik, Tominšek, Gostiša, Kajzelj in drugi, pa Jesihovo in Marko-Debelakovo v Julijcih, z mnogimi drugimi in mlajšimi tudi v Kamniških planinah. V zadnjih letih našteva delavce jeseniških železarn z Urošem Zupančičem na čelu in kaže na nezasluten uspeh in razmah alpinizma v Sloveniji, zlasti v severni steni Triglava. Naštevanje imen naših alpinistov zadnjih let je skoraj popolno.

V to poglavje se je vrinilo nekaj napak: SPD ni bilo ustanovljeno leta 1895 temveč 1893. Kugyjevi vodniki Ojcinger ni bil Trentar, temveč domačin s Koroškega. V imenu vodnika Komaca tudi v ostalih sklonih »a« v zadnjem zlogu ostane (tedaj ne »s Komcem«).

Sledi nato deset poglavij, ki obravnavajo stvarino samo. Poglavje »O planinah« razlaga njih nastanek na podlagi Kant-Laplaceove teorije, njih

oblikovanje in zgradbo, njih zunanost poleti in pozimi, vrste snega in vse vrste vegetacije. Sviri pred tistim »Ich schnitt's in alle Rinden ein«, t. j. pred vrezavanjem v drevesno skorjo, pred požari opozarja, preze pa tisto, kar bi bilo še vse bolj svetovati: Cuvanje planinskega cvetja. Po naših izkušnjah in poročilih v dnevnem časopisju zlasti mladina z juga ne ve ali noče vedeti navzlic vsem opozorilom po postojankah, da obstoje pri nas zakoni v zaščito planinske flore. Te postojanke deli knjiga v planinske domove, kočje in zavetišča. Dom definira kot veliko in udobno zgradbo s številno postrežbo, kočje pa da imajo manjši obseg in manj udobnosti. V prve da zahajajo turisti in izletniki, v drugih se pa bolje počutijo planinci in alpinisti. Jasno je, da ta definicija v drugem delu ne drži.

Zelo dobro je poglavje »O planincu«. Potrebne so duševne lastnosti: Odgovornost, koncentracija, volja, hrabrost, opreznost in brezpogojno tovarištvo. Mnogo se greši s preceenjanjem ali podcenjevanjem lastne sposobnosti ali sposobnosti tovarišev. Volja se ne sme nikoli sprevreči v trmo, tovarištvo ne v zgolj vodništvo, odstop od ture pa naj ne bo sramota. Knjiga odklanja vsako rekorderstvo in vse bolesterne ambicije.

Nadaljnja poglavja govorijo o telesni sposobnosti, opremi, prehrani, higieni, vremenu, pripravi za ture, orientaciji, tehniki hoje, prenočevanju, signalizaciji in nevarnostih v planinah. Tu poleg medvedov in volkov opozarja na ovčarske pse v južnih pokrajinah, ki se jih je težje ubraniti od zverjadi. Sledijo navodila za plezanje v steni poleti in pozimi, za visokogorsko smučanje in tozadveno opremo. Zaključek tvori poglavje o prvi pomoči in hrvatska planinska terminologija. Seveda se podajajo v teh poglavjih samo temeljna navodila in mora ostati njih podrobna ocena pridržana strokovnjakom. V splošnem pa jim na prvi pogled ni kaj očitati.

Knjiga, obsežna brošura, je pisana vseskozi zelo poljudno in v slogu, ki je tudi za nas prav lahko umljiv, saj pogosto navaja v oklepajih slovenske izraze za nekatere hrvatske termine. Tisk je lep na lepem papirju, ilustrativni del izredno bogat (nad 200 foto-

grafij in risb) in prinaša slike tudi iz naših krajev. Tako vzbuja pri nas željo, da bi tudi mi dobili v doglednem času podoben vademecum v nekoliko skrajšanem obsegu. Dokler pa tega ni, naš planinski naraščaj lahko sega po tej knjigi. Dr. Pr.

Anderl Heckmair: Trije zadnji problemi Alp. Mladinska knjiga 1952; naklada 3000 izvodov.

Anderl Heckmair je tudi nam Slovcem znano ime. Culi smo o njem po njegovem vzponu v Eigerju l. 1938 in v Grandes Jorassesu l. 1951; istega leta nam je tudi sam predaval.

Sedaj smo dobili v prevodu še njegovo delo, v katerem nam pripoveduje o boju za ostenja Matterhorna, Grandes Jorasses in Elgerja; dodan je še opis vzpona preko Point Walkerja v ostenju Grandes Jorasses leta 1951. Pred nami je torej nekako življenjsko delo, oziroma bilanca alpinističnih uspehov Heckmairja, nedvomno enega najuspešnejših plezalcev v Evropi v zadnjem času.

Heckmair ni umetnik in kdor bi njegovo knjigo vzel v roke v pričakovanju, da bo našel v njej umetniško oblikovanje doživetja v gorah, ta bi jo z razočaranjem odložil. Heckmair je le skromen alpinist, ki mu gre plezanje dosti bolj od rok kakor pisanje; toda ko je prijel za pero, se je izkazalo, da tudi tu ni brez talenta. Podajanje v knjigi je skopo, kar povzroča, da se vse dogajanje pred nami razvija z izredno dinamiko. Knjiga je pisana duhovito, pogosto se avtor ponorčuje iz lastnega težavnega položaja. Vse delo pa preveva resnična skromnost in neka globoka človeška bližina, ki jo sicer pri nemških piscih tako zelo pogrešamo. Pripovedovanje je včasih že naturalistično; podajanje pa je tako dinamično in tako dramatično razgibano ter stopnjevano, da bralca skoraj ne pusti do diha in da knjige ne more odložiti prej, dokler je ni prebral v enem samem dušku. Vse dogajanje, opisano v knjigi, je danes že desetletje za nami in če knjiga še danes tako pritegne bralca, potem je res v njej nekaj, kar je trajne vrednosti in nikakor ni samo cenena senzacionalnost. Ta dinamika in dramatična razgibanost knjige sta njeni glavni odliki. Pridobili sta knjigi bralcev drugod in gotovo bo knjiga uspela tudi pri nas.

V zadnjem desetletju pred vojno je bilo pri nas zelo razgibano alpinistično literarno življenje, poleg originalnih del je izšlo tudi precej prevodov. Po vojni pa delo Heckmairja nekako prebija led in upamo, da bomo dobili kmalu še več podobnih pa tudi drugačnih del v prevodu.

Knjiga obsega 128 strani. Med tekstom je precej fotografij, ki pa so kljub za spoznanje boljšemu papirju še vedno zelo slabe in včasih pravi zmazki. Predgovor knjigi sta napisala Egmont d'Arcis ter Italijan Guido Tonella. Oba predgovora bi lahko brez večje škode izostala. Prvi je pomemben le v toliko, ker je napisan nalašč za slovenski prevod; ideologiji in zanesenjaštvu drugega pa bi se dalo marsikaj oporekati.

Jezik v knjigi je slab. Če se kdo loti prevajanja tujega dela, ne zadostuje, če obvlada jezik, iz katerega prevaja; posredovati nam mora tuje delo tudi v lepi in pravilni slovenščini. Da neimenovanemu prevajalcu Heckmairjevega dela to ni uspelo, bomo skušali pokazati na nekaj primerih. Slovenski alpinisti se s tovariši domenijo in ne povezujejo za turo. Na strani 33 beremo: »Povezava s soplezalcem je bila razen od časa odvisna tudi od gmotnih prilik«. Ta, Slovencu skoraj nerazumljivi stavek, bi nekako razčlenili takole: S soplezalcem sem se dogovoril za turo; najin domenek pa je bil odvisen od časa in denarja. V stavku »Še tega se nama je manjkalo« (str. 51) je »se« popolnoma odveč; nadalje stene ne plezamo »v štirih« (str. 89) temveč »v četvero«. V steni dobro prime klin, če ga moreš zabiti in ne »zabijati« (str. 84); »stena mi je priklepala nase« (str. 15); »najela sva si kabino pri upravniku, ki sva bila prijatelj« (str. 49); plazovi lete s stene pod vrhom in ne s stene pri vrhu (str. 91); kakšni so »kot kavnički veliki kamni« (str. 17), nam ni jasno; itd., da naštejemo le nekaj napak. Tudi stilno prevod ni prilagojen duhu slovenskega jezika; ako bi nam bil na razpolago nemški original, bi bilo mogoče točneje določiti germanizme.

V alpinističnih spisih uporabljamo Slovenci svojstven način izražanja; ta strokovni alpinistični jezik je v petdesetih letnikih Planinskega Vestnika in v ostalih alpinističnih delih izpred

vojne zelo dognan. Upravičeno bi pričakovali, da se bo prevajalec seznanil s tem načinom izražanja, a ravno tu so spodrsljaji zelo pogosti. V steni ne delamo »pentelj proti levi« (str. 16), temveč »prečke«, oziroma »prečimo proti levi«. Ako se spustimo po vrvi, imenujemo to »spust«, »spuščaj« (str. 33) se nam naredi na koži. Wilder Kaiser je gorovje in ne vrh (str. 56); plezamo v steni Karlsspitze in ne Karlsspitz (str. 58). Po narejenih stopinjah v ledišču ne moreta iti plezalca vstric (str. 73); temveč le istočasno. Nejasno nam je, kaj misli prevajalec pod »varovalkami«. Na strani 76 jih zabija, na strani 113 vpenja v vrv, na strani 86 pa beremo: »Varovalke so prijele«. Izraz je doslej v alpinistični literaturi še nepoznan in odvisen in ga bomo tudi v bodoče uporabljali verjetno le v zvezi z elektriko. Dereze navezujemo ali uporabljamo in ne »naprezamo« (str. 117); skrajno težaven raztežaj imenujemo »raztežaj šeste stopnje« in ne »šesteren raztežaj« (str. 112); klinu se odlomi uho in ne prstan (str. 116). Po definiciji na strani 127 bi lahko imenovali ozebnik vsak ozek prehod, ki poleden ali ga pa zapade sneg. Navedli smo le nekaj napak, napak je v knjigi dosti več.

Tudi tiskarskih napak je v knjigi precej. Tako beremo na str. 5 »stopimo v steno« namesto pravilno »vstopimo«, »plezalec s skrajno« in ne »s krajno izpiljeno plezalno tehniko« (str. 56); »seboj« brez veznika (str. 100), da niti ne omenjamo primerov, kjer manjka v besedi posamezna črka (str. 49, 75) ali pa celo del pomožnega glagola (str. 79).

Problematična je za nas Slovence pisava tujih imen. Tako bomo v imenu Tre Cime di Lavaredo (str. 47) poslovenili vsaj števniki »tri«, če že ne bomo raje uporabljali nemškega imena Tri Zinne (lahko tudi fonetično: Tri Cine). Nemško ime nam sicer ni nič bolj pri srcu kot laško, je pa dosti krajše in se je zato pri nas tudi že bolj udomačilo. Nikakor pa se ne sme več pripetiti, da bomo videli obe imeni natisnjeni v bratski slogi pod fotografijo (priloga na strani 65) in to v slovenski knjigi.

Izid knjige je vsekakor razveseljev dogodek, vendar jezikovno nikakor ne odgovarja zahtevam naših bralcev.

J. B.

Okrog Mt. Everesta - Comolungme. Čeprav je bil ta vrh trigonometrično izmerjen že leta 1849 kot točka K XV, je bila njegova višina izračunana šele po vrnitvi ekspedicije tri leta kasneje in takrat imenovan po šefu angleške merilne ekspedicije Sir George Everestu, je bila izvršena v njegovo neposredno okrilje prva odprava šele leta 1921, kateri so sledile nadaljnje v l. 1922, 1924, 1933, 1935, 1936 in 1937. Najbolj je znana tista iz leta 1924, ko sta Irvine in Mallory dosegla na njem višino 8600 m in potem izginila v megli za vedno. Vse te odprave so napravile dolgo pot iz Indije po ovinku v Tibet in naskakovalc vrh s severa, ker vlada država Nepal na jugu ni hotela dati potrebnih dovoljenj.

Po zasedbi Tibeta po Kitajcih so se politične razmere tam okoli seveda temeljito spremenile. Dosedanji dostop s severa je postal zapadnjakom nemogoč. Tako se je izkazala potreba, da se najde pot z južne strani. Nepalska vlada se čuti ogrožena od severa in je zato postala napram zapadu popustljivejša. Zato je dovolila v zadnjih letih odpravam dostop z juga, od svoje strani. Prve od njih so bile samo lipajoče: Hotele so samo preštudirati teren in dognati, če je s te strani dostop na vrh sploh mogoč. O takem polzvedovalnem pohodu poroča **Trail and Timberline**, glasilo Planinskega kluba Colorado (Denver, Colo, marec 1952), ki ponatiskuje članek Elizabete S. Cowles v The Ladies Alpine Journalu, ki opisuje odpravo petih Američanov, članov Ameriškega planinskega kluba pod vodstvom Oskarja R. Hustona v letu 1950. Pisateljica slika nad

vse prijazen sprejem pri domačinih, zlasti v visoko ležečih samostanih lam in riše pogled z zadnjega oporišča na Mt. Everest takole: »Kakih deset milj nad dolino je bil Mt. Everest, ogromen in nezglašljiv, njegova veličina odčrtana od temnomodrega neba. Satelita Nuptse in Lhotse na desni sta mu jemala nekaj njegove veličine, dodajala pa klenost in trdnost njegovi strukturi.« Pisateljica je ostala na zadnjem oporišču, ostali člani pa so šli dalje in se vrnili po petih dneh. Uspeh? Pisateljica pravi: »Ali je mogoč dostop s te strani? Zdelo se je, da je bil odgovor razočarajoč — ne!«

Iz drugih virov pa vendarle sledi, da je dostop z juga morda le mogoč. Naslednjega leta 1951 ga je prego južnega grebena odkril Eric Shipton. Izdano je bilo nato Švicarjem dovoljenje. Vodil bi naj jih znani fiziolog dr. Wyss-Dunant. Ta je stopil v zvezo s Shiptonom, da bi organizirala skupno švicarsko angleško odpravo. Shipton pa je bil mnenja, da bi bila taka skupna ekspedicija preštevilna, ker bi zadostovalo za sam naskok kvečjemu šest ljudi. Odklonil je udeležbo, hoče se izogniti vsaki konkurenci in prepustil podvig v letu 1952 Švicarjem samim. Če tem ne bi bil dan uspeh, se bo on odpravil 1953.

Švicarska odprava je letos res odšla, pa vrha ni dosegla. Morala se je vrniti zaradi vremenskih neprilik predčasno.

Krožijo vesti, da so Rusi poslali s severa, torej iz Tibeta, odpravo 150 mož. Kaj je z njimi, se do danes še ne ve.

Dr. Pr.

RAZGLEDE PO SVETU

DAV (Deutscher Alpenverein) je izdal kratek bulletin o svoji skupščini, ki se je vršila 4. in 5. oktobra 1952 v Stuttgartu. DAV združuje v 247 sekcijah 95 000 članov in čez 8000 mladincev. Mnoge sekcije iz Vzhodne Nemčije in iz Sudetov (!) so prenesle svoj delež v Zapadno Nemčijo: Breslau, Guben, Königsberg, Asch, Gablitz, Karlove vary, Praga, Teplice itd. Leta 1951 je DAV postal član UIAA in sklenil pogodbo s CAI in ÖAV. Zelo skrbi za vzgojo mladine z

raznimi tečaji. 25 000 mark je izdal za podpore mladinskih skupin in posameznih navez. Zabeleženih je bilo 354 težjih planinskih nesreč in 43 smrtnih. Pomembno je založniško delo v Münchenu in organizacija predavanj v krajih, ki so daleč od gora.

Der Bergkamerad, izd. Bergverlag Rudolf Rother, München, izhaja 13. leto tedensko in prinaša poleg drobni poročil in novic sem in tja tudi kak aktualen in tehten članek, vmes pa tudi prigodne pesmi, značilne za

nemške planinske revije. Iz letošnjih zvezkov od marca do julija posnemamo iz zv. 26: dr. Grassler, urednik lističa, protestira proti žičnici od jezera Tegern na Neureuth. Mathias Rebitsch objavlja odlomke svojega opisa »Direktna smer v Laliderer«, Walther Flaig pa etimološko drobtinico o tem, kako naj se piše: Verwall ali Ferwall. Zvezek 27: Dr. Grassler, Po dolini Sperten (dnevnik dopusta), Edward Hildebrand, Gorski vodnik Fütterer. Zv. 28: Franz Krammer, Za veliko noč na Hochkönig, Heinrich E. Klier, Prvi zimski vzpon na Hechenberg. Zv. 29: Hans Thoma, Zakaj mladinci niso člani Alpenvereina? Emmy Bubbenzer, Pomladna smuka v Silvretti; Zv. 30: dr. Gerhard Pauli, Großer Geiger, severozapadna smer; Karlschundt, Obleka in oprema za skalo in led. Zv. 31: dr. Grassler, Srečanje z Dyhrenfurthom. Zv. 32: Fritz Lense, Encijan. Zv. 33: dr. Grassler, Toniju Schmidu za 20letnico smrti; dr. Otto Wehn, Planinska lirika — vprašanje!; G. O., Dyhrenfurth, k pisavi tujih imen (gre predvsem za Himalajo, pri kateri se zavzema avtor za dosledno pisavo z y — Himalaya); Zv. 34: dr. Grassler, Nemški planinci v bolivjskem pragozdu; Veliki načrti s Kehlsteinom (nekdanjim Hitlerjevim »Teehausom«, do katerega je bila mimo Hitlerjevega gnezda nad Berchtesgadenom speljana sijajna gorska cesta do višine 1700 m. Nadaljnjih 120 metrov je »potnik« premagal z dvigalom v predoru in se tako brez vsakega napora znašel na 1834 m visokem Kehlsteinu. Seveda so te gigantске naprave služile samo nacističnim vrhovom in njihovim izbranim gostom). Zv. 36: Karl Schott, Mladi plezalci, dr. Max Gramich, Plezalci akrobati — pesniki gora? Zv. 37: H. Zebhauser, Romantika in popotnik. Iz drobiža v drugem delu slehernega zvezka: Maurice Herzog in Louis Lachenal, svetovno znana naveza — zmagovalka Annapurne, sta pretoklo zimo kljub težkim okvaram, ki sta jih dobila pri svojem vzponu na Annapurno, že začela smučati. Maurice Herzog je bil ponovno izvoljen za predsednika G. H. M. (Groupe de la Haute Montagne). — Velik uspeh so doživle francoske publikacije o Annapurni. »Regards vers l'Annapurna« je izšla v 15 nakladah in

80.000 izvodih. 100.000 izvodov Herzogove knjige »Annapurna premier 8000« je bilo razgrabljenih v enem mesecu. Izšlo je nadaljnjih 100.000 izvodov. Prevedena je že na angleški, nemški, holandski in španski jezik, pripravljajo pa se prevodi tudi v drugih jezikih. — Avstrija ima 14 žičnic in 133 smuških vzpenjač vseh vrst. Letni dohodek znaša 50 milijonov šilingov pri 38 milijonih gostov. Pri tem je na teh prevoznih sredstvih najmanj nesreč. V načrtu pa imajo še mnogo vzpenjač in nekatere že grade. Pripravljajo se tudi gradnja novega predora, ki bo zvezal Beljak in Trst med Hernagorom in Pontabljem pod Gartnerkoflom. Predor bo 12,5 km dolg in bo stal 53 milijard, od teh bo plačala Avstrija samo 500 milijonov. Novo direktno železniško zvezo iz Brunecka bo dobila tudi Cortina d'Ampezzo s 3 km dolgim predorom med Fanes in Fiammes, vse to do zimske olimpijade l. 1956. Cela vrsta gorskih cest na Tirolskem bo razširjenih, kajti avtomobilski promet iz leta v leto raste, kakor kažejo statistike. (Pri nas bi bila tega najbolj potrebna zelo frekventna cesta v Zg. Savinjsko dolino in Logarsko!)

Knut Hamsun je umrl v 93. letu starosti letos februarja. Njegove smrti so se spomnile nemške planinske revije, kar menda ni čudno, saj je Knut Hamsun omadeževal svoje pisateljsko ime z nacizmom. Imenujejo ga največjega epika sedanje dobe, kar je zelo problematično.

Severna stena Zapadne Zinne, ena od petih najtežjih sten v Dolomitih, je doživela 19. ponovitev. Abram in Rabanser sta jo preplezala v 7 $\frac{1}{2}$ urah. Tudi v Civetti so nemške naveze ponovile smer Comici-Benedetti (6. in 7. ponovitev, smer narejena l. 1931). Tretjo ponovitev je od l. 1936 doživela Marmolata di Rocca. Abram, ki ga štejejo za najboljšega dolomitskega plezalca, ima Marmolato za najtežjo ponovitev.

Švicarski ledeniki so v letu 1951 manj nazadovali kakor l. 1950. 9% jih je ostalo pri starem, 12% jih je celo narastlo, 78% pa jih je nekoliko nazadovalo. V l. 1950 pa jih je nazadovalo 99%.

Bivak na Col des Grandes Jorasses, ki ga je l. 1950 zgradila sekcija Monza CAI v višini 3825 m, ne dosti pod

vrhom Pointe Young, je postal žrtev besnečih clemetov, verjetno strele in viharja. Stal je na robu prepada na italijanski strani v vzhodnem delu Grandes Jorasses in je bil res zelo težko dostopen, namenjen le vrhunskim plezalcem, ki bi se lotili prečnja Grandes Jorasses in grebena Rochefort. Tudi Col des Grandes Jorasses sam ni bil prekoračen več kot dvajsetkrat.

Število vodnikov v Švici je padlo od 800 na 400. V Švici se mnogo piše in govori o načinu planinske vzgoje v mladinskih odsekih. Večina diskutantov obsoja prhitevanje, ki so ga omogočili razni tečaji in šole, češ, mladina, ki prehitro poseže po najtežjih smereh, izgublja s tem občutek za najraznovrstnejše lepote gora, za celo vrsto vtisov najrazličnejše vrste.

50 letnico praznuje letos Nizozemska planinska zveza (Nederlandse Alpenvereniging). Za to obletnico so pripravljali nizozemsko ekspedicijo v Himalajo, pa država ni dala podpore. Tudi na Cartens Top, najvišji vrh holandske Nove Gvineje, niso mogli zaradi političnega položaja v Indoneziji. Zadovoljiti se bodo morali s Cordillerami, a pod vodstvom francoskih tigrov z Annapurne.

Prvi zimski vzpon je doživel Mühlsturzhorn (direktni južni raz) v Berchtesgadenskih Alpah. Prvenstveno smer sta l. 1936 poleti naredila Hinterstoisser in Kurz, ponovljena je bila do l. 1951 petkrat in nobenkrat brez bivaka. Hermann Buhl in Sommer pa sta jo ponovila 25. dec. 1951 v 8 urah. Dva dni prej sta Rainer in Knoll prva pozimi zmagala Rossloch v Karwendlu. Teden dni prej sta ista dva zmogla prvi zimski vzpon preko severne stene Schrammacherja.

22 ur pod plazom je preživel 19 letni nosač Peter Fuchs. Plaz ga je zajel na poti od Voistalerhütte na Hochschwabu proti Seewisenu in ga zasul. Našli so ga 2 m globoko s težkimi ozoblinami, a še živega.

Avtocesta pod Montblancem se bo končno začela graditi. Predor bodo gradile tri države: Francija, Švica in Italija in bo najdaljši na svetu, saj bo dolg 17,7 km, širok 18,15 m in 6 m visok. Na relaciji Rim—Pariz bodo potniki pridobili poleti 5 ur, pozimi celo dvanajst. Na francoski strani bo začetek predora pri Chamonixu, na

italijanski pri vasi Entreves. Stroški bodo znašali skoro 10 milijard šv. fr., financirali bodo tudi privatniki. Taksa za prehod bo znašala 4 švic. franke.

Zižnico v Ortlerju so letos potegnili iz Stilfserjocha na Schafseck (2267 metrov).

O težavnosti VII. stopnje je prvi spregovoril Livanos. Spričo strogega merila, ki ga imajo Francozi za VI. stopnjo, si lahko mislimo, s kakšnimi težavami je imel opravka v Cima Su Alto. Tudi Amerikanca Salathe in Steck se v severni steni Sentinel Peaka nista zadovoljila z dosedanjo lestvico težavnosti. Max Oechslin, urednik nemškega dela švicarske revije se proti tem pojavom žolčno upira v septembrski številki »Les Alpes z besedami: »Gorniška tehnika se utegne poslužiti vseh možnih sredstev. Toda ture s 125 klini pripravljajo pot k akrobatiki, s katero dosežeš vrh z mehaničnimi sredstvi, pot, ki je lahko zelo racionalna in pikantna, ki pa z alpinizmom kot osvježilnim sredstvom za telo in duha nima nobenega opravka več.«

Japonska himalajska ekspedicija se predvideva za l. 1953. Sodelovala bo tudi univerza v Kioto. Prvikrat so se Japonci poskusili s Himalajo 1936, a niso kaj prida opravili. Poročilo, da so dosegli Nanda Devi (7816 m), se je izkazalo za neresnično.

Rihard Gerin je v 69. letu 17. maja 1952 umrl. Poznali so ga mnogi naši plezalci, pozna ga tudi mlajši rod po njegovih smereh v naših gorah, posebno po lepi grebenški smeri v Turški gori. V 20 letih je nabral 80 prvenstvenih vzponov, večji del v Severnih Apneniških Alpah. Njegovo glavno torišče je bil Grossglockner in Hochkönig, kjer ima 36 prvenstvenih vzponov od leta 1906 do l. 1939. Bil je športnik tudi v gorah, sicer pa je dosegel lepe uspehe na smučeh, v bobu, veslanju, v avtomobilizmu. Pokopali so ga na njegovo željo v Heiligenblutu pod Grossglocknerjem, čeprav je živel in umrl na Dunaju.

Climbers' Club je trenutno najaktivnejši angleški alpinistični klub. Trije člani so se uveljavili na ledeniku Khumbu l. 1951, štirje so spremljali Shiptona pri njegovem poizkusu na Cho Oyu, sekretar K. Berrill pa je bil s Chevalleyem in Tissièresom na Abi Gaminu. Tudi v Alpah so člani kluba

naredili nekaj pomembnejših vzponov: prvi britanski vzpon brez vodnika po poti Major na Brenvo in to ponoči, greben Ryan na Aiguille du Plan, Grépon z Mer de Glace itd.

Nova planinska revija »Bolletino Mensile« je začela izhajati v založbi milanske sekcije na 20 strah. Italijanski alpinci, 50 po številu, so se v polni bojni opremi jun. 1952 povzpeli na Matterhorn po jugozapadnem grebenu.

Matterhorn, ki še vedno ni varen pred grozečo vzpenjačo, je bil letos izredno obiskan. Po 50 ljudi je bilo na vrhu na en sam dan. Najmlajši planinec, ki je prišel na najlepšo goro Evrope, je bil 11 letni Sella Plateo iz Milana, medtem ko je 78 letni Edvard Monod iz Pariza dosegel 4482 metrov visoki vrh.

Herman Buhl je letos izvršil 11. ponovitev v Badile. S kolesom se je v soboto odpeljal iz Innsbrucka skozi Spodnji in Zgornji Engadin čez Majoro v Bergell, kamor je prišel v nedeljo 6. jul. 1952, sam v petih urah preplezal severovzhodno steno Badila, sestopil po severnem razu in se s kolesom spet odpeljal domov v Innsbruck. Pravijo, da je na nekaterih mestih ta 800 m visoka granitna stena težja od Pointe Walker. Šesto ponovitev sta izvršila Lachenal in Terray, prva brez bivaka, sedmo sta opravila Magnone in Aubert pa sta bivakirala na vrhu. Hechtel in Martini, osma ponavljača, sta rabila 13 ur.

Severna stena Eigerja je letos imela na en sam dan 9 plezalcev, nekateri od teh so svetovnega imena, v gosteh. 26. julija so vstopili, ne da bi vedeli drug za drugega v slabem vremenu. Tirolca Herman Buhl in Sepp Jöchler, Nemca Otto in Sepp Maag ter pet Francozov: Gaston Rebuffat, Piere Leroux, Guido Magnone, Paul Habran in Jean Bruno. Po treh bivakih so skupaj izstopili po tem, ko so gornji del stene plezali skupaj. Zaradi slabega vremena so se že dvignile reševalne odprave, med drugimi kar 8 Tirolcev. Teden pred zgoraj imenovanimi sta Eiger preplezala še dva Francoza in menda dva Monakovčana.

Mrzla gora, po obliki najidealnejši vrh v Savinjskih Alpah, je edina gora v teh Alpah, ki jo Avstrijci lahko dosežejo po svojem državnem ozem-

lju. R. Hüttig jo opisuje v Österreichische Bergsteiger-Zeitung pod naslovom »Južni rt Avstrije.« Najprej opiše dve svoji turi po Grintovcih, od katerih je eno začel v Beli, drugo pa v Robanovem kotu. Pri tem se mu zdi, da bi moral mejnik na Vrhcu Mrzlega dola (Savinjskem sedlu) stati na koti 2160 m, ne pa na koti 2125. Na Mrzlo goro hodijo po l. 1945 Avstrijci, v ta že desetletja zapuščeni obmejni predel naših slovenskih gora, po Zapadni grapi, ki se vleče s severnega in sev. zap. grebena. Najlaže je dosegljiva iz Belske Kočne. Ker imamo tudi mi v tem delu zaradi obmejnih predpisov zaprt prehod na jezersko stran, je ravnanje Avstrijcev spodbudno, kajti tudi mi bi lahko brez posebnih težav zgradili pot, ki bo po naši strani zvezala Okreselj, Vodine in Ravnji, Solčavo z Jezerskim.

Schwandova spalna vreča je baje izpolnila problem, kako plezalca popolnoma izolirati od zunanjega sveta v tveganem bivaku. Konstruirali so jo izkušeni prvovrstni alpinisti. Dosedanje improvizacije niso zdržale snežnega meteža, hudega mraza, nališov, toče in vsch drugih neurnih težav. Mraz ne sme priti blizu, toda sveži zrak, ki je v višinah že tako redek, pa na vsak način.

Oblika nove spalne vreče je trapezasta, pri nogah ožja, pri glavi širša. Na obeh straneh je tako zarobljena, da se po potrebi lahko razširi. Dolžina 1,95 m. Pred zunanjim svetom se zapira od znotraj z zadrgami (Verschluss). Sveži zrak priteka po tulcih, vdelenih v višini ust. Te zračnice so iz enakega materiala kakor spalna vreča. Te zračnice tudi zmanjšujejo količino kondenzirane vode. Spalna vreča se lahko uporablja sede ali leže, prostora je v njej za 2—3 moške. Uporablja se lahko tudi kot nepremožljiva pelerina (pončo), skratka idealna rešitev spalne vreče za vse letne čase.

Univerza v Colombo na Ceylonu pripravlja ekspedicijo v Himalajo z namenom, da bi študirali kozmične žarke. Enake namene imajo alpinisti iz Kalifornije. Cilj: Čo Oyu (8153 m), Dhaulagiri (8172 m) in Manaslu (8128 metrov). Vse te gore leže v Nepalju.

Berge und Heimat, izd. Österr. Alpenverein, 7. letnik, 1952, št. 3, 4 in

5, 6, 7. Vsebina: Helmut Reiner, Gorniki in geografi v Visokem Atlasu. Poleti l. 1951 je dunajski geograf prof. E. Beier vodil ekspedicijo v Visoki Atlas in prišel po glacialnomorfoloških raziskovanjih do dokazov o poledenitvi M'Goun pogorja v ledeni dobi. Prišli so do mnogih geografskih opazovanj in spoznanj v raznih predelih Atlasa in doživeli tudi nekaj alpinističnih užitkov na najvišjem vrhu Irhil Amsod (4071 m). — Neznan članek razpravlja o francoski ekspediciji na Garhval — Himalajo v l. 1951, v kateri sta tragične smrti preminula lyonska alpinista Roger Duplat in Gilbert Vignes, drugi pa o Grand Teton Mountains v Wyomingu (USA). Omembe vredne je citat iz indijanskega mita Yuma, ki se nanaša na Grand Teton, kot bivališče indijanskih božanstev. — Henrich E. Klier iz Zirla opisuje morda najlepšo plezalno turo v Cima della Madonna (2751 metrov) v Pala-skupini in jo opremlja z impozantno fotografijo proslulega prestopa v Schleierkante (nekaj podobnega imamo v Nemški smeri v Triglavski steni). — Gorski in hribovski pesmi je posvečen članek Hansa Schwande »Melodija gora«. — Informativno suh je dr. Grasslerja opis »Berchtesgadonske Alpe kot smuški svet«. Štev. 4: Lisl Buchenauer, Ženska naveza. Avtorica opisuje plezalno turo v graškem plezalnem vrtcu v Hochschwabu, in sicer smer v vzhodnem grebenu Brandsteina. — Lilli von Weech, Vožnja s kratkimi smučmi. Avtorica se zavzema za kratke smuči pri poletnih turah čez dolga snežišča v ozkih ozebnikih, pri svežem, ne preglobokem snegu in pri vožnji v navezi. — Dr. Emil Hensler, Ture v severni Norveški, malo znani evropskim alpinistom. Norveška ekspedicija iz tega predela je l. 1950 dossegla prvi vzpon na Tirič Mir (7700 m) v Hindukušu. — Ostali članki so krajše glose in priložnostni spisi: Smučarska spomlad v Karwendlu; Od kod ime Karwendel, Henry Hoek, pionir smuškega teka in zastopnik klasičnega alpinizma. V spisu L. Franza, O planinstvu v starih časih je omenjena tudi Potočka zijalka »med Železno Kaplo in Solčavo na jugoslovanskem ozemlju«. Štev. 5: Urednik Walther Flaig, Granit. Članek govori o najlepših plezarijah v granitu. Urednik

Flaig je mnenja, da je na prvem mestu Salbitschyn ne daleč od Göschenen ob gotthardski železnici. O istem predmetu razpravlja F. Puck: Slavna plezalska področja v alpskem granitu. Govori o Adamellu, Bergellu, Mont Blancu, Aare-Gotthardski skupini in Urnskih Alpah. Članek je pisan v strokovnem geološkem jeziku, za lažje razumevanje pa je pridejan komentar. Omembe vredne so tehnične slike iz granitnih sten. Štev. 6: dr. Bernard Kobler iz St. Gallena. Naša gorska divjačina. Članek je posvečen problemu kozoroga v Alpah, v največji meri pa delu Andreja Rauhca, ki je ustanovil kozorogovo kolonijo v Piz Albrizu pri Pontresini v Engadinu. — Ingo Reiffenstein, Pflerscher Tribulaun (cf. Peršič, Tribulaun, PV 1950, str. 133). — Ostali članki so posvečeni Himalaji 1952, Cerro Fitz Royu, alpski flori in plezalni turi v južni skupini Venedigerja (Saulspitzpfeiler). Štev. 7: dr. H. Meixner, Gore in domovina. Članek je razlaga naslova revije: gore so večni vir domovinske ljubezni. — Horst Schmoltner, Torre Venezia. Avtor opisuje plezalno turo v južni steni te gore v skupini Civette. — Otti Blaschek iz Gradca popisuje ture v Hochschwabu, Erich Neubauer pa znano vzhodno steno Watzmanna, smer Kurz-Hibra. — Karl Blach. Ture v Oberlandu. V spisu je zanimiv opis prvenstvene ture po južnem pobočju Schreckhorna. Eden Blachovih spremljevalcev je bil Ernest Sokol, drugi Reiss. Omembe vredna sta Flaigov članek o Abi Gaminu (7355 m), na katerega se je povzpela angleško-švicarska ekspedicija l. 1950, in Lugmayerjeva razpravica o vrveh in sintetični niti (nylon in perlon). Bistvene novosti ni ne v prvem ne v drugem članku.

»Die Alpen«, september 1952, pri naša Huga Wannera članek »Jesenska tura na Badile« v obliki pisma, Maxa Walterja članek o alpskih rastlinah v ljudskih ustih (pri nas o tem že dolgo ni nobeden spregovoril), C. A. W. Guggisberg iz Nairobija pa piše o Nyamuragiri v centralni Afriki (Uganda). Nyamuragira je 3052 m visok vulkan, za katerega raziskovalci Afrike že dolgo vedo, vendar je v glavnem še neraziskan. Zanimivi so zapiski pokojnega Giusta Cervasuttija. N. pr. tale: »Masovno planinstvo

je morda socialna naloga. Toda pravi alpinizem bo vedno ostal izključno individualna umetnost.«

Najtehtnejši donesek številke je pač Rochev članek o švicarski ekspediciji na Mount Everest s tremi sijajnimi fotografijami. Najtežje vprašanje je vprašanje prenosa tovorov, ki ga opravljajo nosači, imenovani »šerpa«. Moški nosijo do 70 kg, ženske do 50, otroci pri 12 do 15 letih od 30 do 40 kg. Prebivajo v višini 3000 do 4000 m, a s tem ni rečeno, da so aklimatizirani na višino 8000 m. Švicarjem je nosače vodil Tenzing, ki je že štirikrat poskušal doseči vrh Mount Everesta. Na Kedarnathu je (8940 m) l. 1947 vodil Ditterta in Rocha. Drugi, Arjeeba, je brat tistega nosača, ki je l. 1934 edini po enem tednu prišel z Nanga Parbata, troje Nemcev in 5 nosačev pa je podleglo v viharju. Nosači so izredno ljubeznivi, požrtvovalni, vzdržljivi in spretni. Njim se imajo Švicarji zahvaliti, da so premagali najtežje ovire na ledeniku Khumbu, »brzice« ledenika, od taborišča I. do taborišča II., ki so ga postavili sredi najbolj divjih serakov na tem ledeniku. Preko največje ledeniške razpoke so s štirimi vrvmi improvizirali visečo brv in sredi razpok vzpostavili taborišče III, od koder se že vidi konec Khumbuja in pobočje Lotseja (8500 m), pokritega z neprestrnim ledenikom. Preko teh ovir je bilo treba v 3 tednih prenesti vso hrano in opremo za 20 ljudi. Kako so to ti vrli nosači zmogli, je »nerazumljivo«, pravi Roch. Taborišče IV. je bilo že v lažjem svetu. »Če bi ekspedicija nič drugega ne naredila, kot fa prenos preko ledenika Khumbu, bi bil to že velik uspeh...« — Prvi napad na Mount Everest popisuje R. Lambert. Bilo je to 26. maja iz višine 7500 iz taborišča V. po ozebniku preko ledenih pragov. Trije Evropci in štirje domačini prežive tvegan bivak ne dosti pod 8000 m. Naslednji dan se spuste na Col Sud, fotografirajo in se bore z vetrom v višini 8015 m. Domačini razen Tenzinga omagujejo zaradi višinske bolezni. Zdrže še en bivak, naslednji dan pa dosežejo v strašnem mrazu in v dobri formi višino 8600 m. 29. maja se vrnejo spet v taborišče V., pustivši šotore na tab. VI. in VII. za sledečo ekipo.

L. Spiro, opisuje v daljšem članku sovjetski alpinizem. Najprej ugotav-

lja železno zaveso, ki brani pristop gostom, a tudi onemogoča kakršne koli prijateljske vezi med evropskimi planinskimi organizacijami in sovjetsko. Po posredovanju švicarskega veleposlaništva v Moskvi je revija Montagnes du monde (Berge der Welt) hotela doseči vsaj zameno revij, vendar ni dosegla drugega kot napad: švicarski alpinisti da molče o sijajnih uspehih sovjetskih alpinistov. Spiro s obžalovanjem ugotavlja, da je to velika škoda že zato, ker je sovjetska alpinistika izvršila vendarle pomembno delo. Njihova revija »Premagane gore« izhaja tretje leto na 400 do 500 straneh, a je skoro ni mogoče dobiti. Njihov alpinizem se razvija v dokaj trdih pogojih, podobnim tistim iz klasične dobe evropskega alpinizma: kočje so redke, pristopi dolgi, n. pr. na Pamir traja 15 dni. Šefi ekspedicij imajo večja pooblastila kakor vodje tečajev v Švici. O plačanih vodnikih seveda ni govora. Ruski raziskovalci so v zadnjih letih popravili vrsto geografskih podatkov. Vse njihovo delo se vrši metodično, v disciplini, ki onemogoča osebne apctize in pobude. L. 1947 so razdelili Kavkaz na 30 sektorjev, ki si jih je razdelilo 87 plezalskih skupin in jih metodično obdeluje. Kje je tu svobodni duh evropskega plezalstva, se vprašuje Švicar. Uradnost sovjetskega plezalstva zaslediš povsod: 5000 plezalcev se uri pod vodstvom plačanih instruktorjev. Vsak plezalec pleza na povelje, ne za veselje. Plezalci imajo z dolino zvezo po radiu in z optičnimi signali.

Celovška sekcija ÖAV je za svojo 80 letnico izdala skromen zbornik. Vsebina obsega članek o zgodovini sekcije, o Karavankah, o mladinski skupini do l. 1938, o mladinskem delu po vojni, o kočah, o cesti na Grossglockner, o ekspediciji v Kilikijski Ula Dag l. 1938 in nekaj zapiskov. Značilna je izredna skrb za vzgojo mladine, ki je razvidna iz obeh zadnjih člankov.

To Buno, julij-avgust 1952, poroča o 12. vsehelenskem planinskem zboru, ki se je vršil na Gkameli v Pindu od 18. do 23. julija, o fotografski planinski razstavi od 12.—21. junija, sicer pa paberkuje planinske novice in priobča rezultate VI. zimske Olimpiade v Oslu.

IZID
nagradnega natečaja planinske fotografije

Dne 1. decembra 1952 je razglasila žirija izid natečaja. Žirijo so sestavljali tov. Gliha Maks, Michieli inž. Lujo, Ogorelec Ivan, Pfeifer Marjan in Ravnik prof. Janko.

Prva nagrada v znesku 5000.— din je bila prisojena tov. Mlakar Tonetu za sliko »Mojstrovka«.

Dve drugi nagradi v znesku po 3000.— din sta prejela:

Smolej Slavko za sliko »Križki podi« in

Batič Vilma za sliko »Megle na Triglavu«.

Pet tretjih nagrad po 2000.— din je bilo priznanih:

Mlakar Tonetu za sliko »Tamar«;
Smolej Slavku za sliko »Šplevta pod Pihavcem«;

Batič Vilmi za sliko »Javorniška planina«;

Pfeifer Marjanu za sliko »Pri sv. Ambrožu«;

Frelih dr. Ivu za sliko »Ob Soči«.

Osem četrlih nagrad po 1000.— din je bilo razdeljenih naslednjim avtorjem:

Frelih dr. Ivu za sliko »V dolini Krnice«;

Batič Vilmi za sliko »Megle nad Bohinjem«;

Pfeifer Marjanu za sliko »Ovčke«;

Pfeifer Marjanu za sliko »Zameti na Komni«;

Krisper dr. Antonu za sliko »Kamniške planine v daljnogledu«;

Mikelj Matevžu za sliko »Na Trentarskem pašniku«;

Kočevar Antonu za sliko »Pred zavetiščem pod Špičko«;

Ogorelec ing. Tonetu za sliko »Naša naveza«.

Nadalje je Upravni odbor Zveze Planinskih društev Slovenije odkupil naslednja dela:

za znesek po 1000.— din

Smolej Slavka sliko »Gorski nosač«;

Mikelj Matevža sliko »Triglav«;

in za znesek po 500.— din

Mlakar Toneta sliko »Stari prijatelji«;

Kovačiča slike »Robanov kot« in »Ojstrica in Planjava«;

Frleca sliko »Kamniško sedlo«;

Ugovšek Feliksa sliko »Motiv iz Okrešlja«;

Smolej Slavka sliko »Križko jezero«;

Ogorelec ing. Toneta sliko »Bivak I«;

Zavodnik Vladimirja sliki »Zimski motiv« in »Škrlatica«;

Ermana sliko »Savinjske planine«.

Žirija je ocenjevala vsako sliko posebej, ne pa skupno delo posameznih avtorjev. Po presoji kvalitete del je tako dobil posamezni avtor lahko tudi več nagrad.

Skupno je bilo predloženih 232 fotografij 37 raznih avtorjev. Udeležba amaterjev planinske fotografije je bila povoljna. Na splošno smo opazili, da manjka v večini posnetkov zračnost, prostornost. Nadalje moramo ugotoviti, da se udeleženci tečaja niso držali predpisanih formatov. Spričo sedanjih težav se na to žirija ni ozirala.

Marsikdo je že grajal v naših postojankah neprimerne razglednice. Skrbeti bi morali, da v najbližjem času pridemo do resnično lepih fotografij. PZS mnogo žrtvuje za to, vendar uspeha ni pravega. Tudi pri tem natečaju smo pogrേശali mnogih naših dobrih amaterjev. Dobri posnetki naših gorah so za propagando doma in v inozemstvu izredno važni.

Prav bi bilo, če bi vsako večje društvo imelo tudi svoj fotografski krožek, ki bi obdelal predvsem področje lastnega društva. V tem pogledu napori PZS doslej niso bili uspešni.

Vsem nagrajencem v tem natečaju iskreno čestitamo, v prihodnjem pa si želimo še večje udeležbe.

Planinci, dober nasvet!

Sprostite se pri svojem športnem veselju skrbi za primer nezgode in gmotne škode, ki je njena posledica!

Nudimo Vam zavarovalno zaščito po ugodnih pogojih. Za športnike smo pripravili poseben način nezgodnega zavarovanja. Vsak športnik se lahko zavaruje ali vsak za sebe, ali pa v okviru svojega športnega društva. Zavarovanje po društvu je ugodnejše, ker se pri skupinskem zavarovanju nad 50 % vsega članstva zniža premija na polovico.

Zavarovanje Vam nudi ob nezgodi gmotno zaščito za primer smrti, trajne popolne ali le delne nesposobnosti za delo, pa tudi za primer začasne delovne nezmožnosti.

Če na primer zavaruje neko planinsko društvo nad polovico svojih članov, bi pri letni premiji din 180.— za vsakega zavarovanega člana znašale zavarovalne vsote po

din 100 000.— za smrt,

din 200 000.— za invalidnost in

din 80.— dnevne odškodnine za začasno delovno nezmožnost.

Pri sozavarovanju tudi visoke alpinistike — plezanje z vrvmi in po ledenikih — bi bila premija za posameznega člana nekoliko višja. Premija se lahko plačuje letno, pol- ali četrletno.

PLANINCI, IZKORISTITE UGODNOSTI ZAŠČITE, KI VAM JO NUDI ZAVAROVANJE!

DRŽAVNI ZAVAROVALNI ZAVOD Direkcija za LR Slovenijo v Ljubljani

Podružnice: Celje, Kranj, Krško, Ljubljana-
mesto, Ljubljana-okolica, Maribor, Murska
Sobota, Nova Gorica, Novo mesto, Postojna

ZASTOPNIKI V VSEH VEČJIH KRAJIH SLOVENIJE

SLOVENIJA IMPORT
TEKSTIL EXPORT

LJUBLJANA, ŽUPANČIČEVA 3

TELEFON 22-173, 22-592

~~~~~  
*Želi usemu delovnemu ljudstvu*  
~~~~~

srečno in uspehov polno novo leto!

★

Srečno in uspehov polno novo leto 1953
želi vsem svojim dobaviteljem in odjemalcem

»Agrotehnika«

uvozno podjetje za oskrbovanje zadrúžnega kmetijstva

LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA 6

TELEFON ŠTEV.: 20-847, 21-778 ● Poštni predal šteV. 264

T I S K A R N A

Jože Maškeič

L J U B L J A N A

Nazorjeva ulica št. 6

T I S K A R N A

izdelava vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in najboljših del

K L I Š A R N A

izdelava eno- in večbarvnih klišejev

Š T A M P I L J A R N A

izdelava vseh vrst žigov in pečatov

TRGOVSKO IZVOZNO PODJETJE
ZA DOMAČO IN UMETNO OBRT

DOM

Ljubljana, Mestni trg številka 24

TELEFON ŠTEVILKA 21-407, 20-308

Telegram: DOMEXPORT, Ljubljana

V A M N U D I

v svojih prodajalnah:

Cankarjeva cesta številka 6

Kardeljeva ulica številka 4

Trg Revolucije številka 6

Mestni trg številka 24

predmete domače in tuje obeti

Okrasite Vaš dom s prekrasnimi ročno
klekljanimi čipkami in narodnimi
vezeninami, kovanimi izdelki itd.

Prodajamo na debelo in izvažamo

DELAVSKI SVET IN UPRAVNI ODBOR
LJUBLJANSKIH OPEKARN

*želita vsemu delovnemu ljudstvu
mnogo uspehov pri graditvi
socializma v letu 1953*

Vsa razkužilna sredstva, obvezilni material, veterinarske
preparate, instrumentarij in aparature ter kemikalije
dobavlja po najpovoljnejših cenah in v najboljši kvaliteti

VEIPROMET

TELEFON 20-440
POŠTNI PREDAL 316

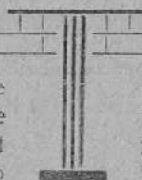
V LJUBLJANI, SLOMŠKOVA ULICA 12

*Svojim odjemalcem
želimo v novem letu obilo uspehov*

MESTNE MESARIJE TRŽIČ

*Vsem svojim odjemalcem želimo uspeha
polno novo leto 1953*

Izvršuje vse
elektroinstalacije
za industrijo, obrt
in gospodarstvo

Delavnice, navijal-
nica motorjev,
finomehanika
in radiotehnika

ELEKTROTEHNIČNO PODJETJE KRANJ

ISKRA KRAJ

TOVARNA ZA ELEKTROTEHNIKO IN FINOMEHANIKO

Izdeluje in promptno
dobavlja kvalitete izdelke:

Električne kočne učtalne stroje

Električne merilne instrumente

voltmetre, ampermetre, mili-
ampermetre, watmetre, tokovne
transformatorje, tokovne me-
rilice

Autoelektrika

dinamo, starterje, regulatorje,
indukcijske tuljave

I *Kinoaparature*

kinoprojektorje, kinoojačeval-
ce, zvočnike

S *Telefonski aparati in centrale*

Selenske usmerjevalne stanice

K *Instalacijski material*

pakostikala, kipstikala, motor-
na, zaščitna stikala

R *Standardizirani deli*

vijake, matice, podloške, trafo
liste itd.

A

Zahtevajte ponudbe za naše kvalitetne izdelke!

DELOVNI KOLEKTIV TRGOVSKEGA PODJETJA

M,LEKO

LJUBLJANA, MAISTROVA 10

*želi vsem svojim odjemalcem, posebno
pa turistom in planincem*

srečno novo leto 1953

MESTNO PLETILSTVO TRŽIČ

Vam nudi raznovrstne nogavice, športne dokolenke, moške kratke, ženske dolge in ženske kratke nogavice vseh barv. Pletilstvo Tržič Vam nudi gornje blago po najnižjih dnevnih cenah

Pridite in prepričajte se sami!

TOVARNA USNJA

RUNO

T R Ž I Č

Nudi: razne vrste boksov, oblačilno usnje, usnje kož drobnic, strojarsko volno

Cene kвалiteti primerne — postrežba solidna!

**L E S N A -
INDUSTRIJSKA
PODJETJA
POSTOJNA**

*žele srečno novo leto
vsem ljubiteljem narave in planin*

DELOVNI KOLEKTIV TRGOVSKEGA PODJETJA

Tekstil-Obutev

LJUBLJANA, NAZORJEVA 1

želi

*vsem svojim odjemalcem in dobaviteljem
uspešno novo leto 1953*

Jugotehnika

Vam nudi kvaliteten tu in inozemski radio
ter elektromaterial po najugodnejših cenah

Jugotehnika

ima stalno na zalogi vsakovrstne elek-
trične kuhalnike, pečnjake in štedilnike
po najugodnejših cenah

Jugotehnika

Vam priporoča svoje radio delavnice v ka-
terih se vršijo vsa popravila z garancijo

**Obračajte se
vedno na naslov**

Jugotehnika

TELEFON ŠTEV. 31-721, 20-505

LJUBLJANA, ČOPOVA UL. 12

in vedno boste zadovoljni

Glasbila Mengeš

PLANINCI POZOR!

IZDELUJEMO MALE „CICIBAN“
HARMONIKE, PRIPOROČLJIVE
Z A P L A N I N C E
V VELIKOSTI 200 mm × 110 mm

Na zalogi imamo tudi male ustne
harmonike, kitare, violine, tamburaške
instrumente, kompletne jazz
bobne, različne večje harmonike
in ostala glasbila

TOVARNA VIJAKOV IN
ŽEBLJEV

P L A M E N K R O P A

Izdelujemo:

Matične vijake, sponse vijake, vijake za odre, stalne vijake, matice 4 in 6 oglate, podložne ploščice, vijake za železnice vseh vrst, tirfone, opornice za izolatorje, zakovice za kotle in mostove, tračnike za industrijske in železniške normalne tire, žičnike, stavbene žeblje in spojke za odre — **PODPLATNIKE - PIFELCE, ROČNO KOVANE »REX« ŽEBLJE ZA PLANINSKE CEVLJE, SMUŠKO OKOVJE - KANDAHAR, PLEZALNE KLINE** itd.

**Umetno kovaštvo, graverstvo,
cizelerstvo, stenske ure**

Želi srečno novo leto!

INDUSTRIJA PLATNENIH ZDELKOV

Izdeluje in ima vedno na zalogi poleg gospodinjskih, tehničnih in ostalih artiklov tudi vse vrste tkanin, ki so primerne za opremo športnikov-planincev kot n. pr. impregnirano platno za izdelavo vetrnih jopičev, dežnih plaščev in pelerin, impregnirano platno za nahrbtnike in športne torbice, šatorsko platno in drugo

---

JARŠE, p. DOMŽALE, LR SLOVENIJA

MAVRICA

TRGOVSKO PODJETJE Z BARVAMI IN LAKI
LJUBLJANA

NUDI industriji, obrti, trgovskemu omrežju in drugim potrošnikom po najnižjih cenah firnež, terpentini, oljnate barve, oljnate emajle, nitro emajle, celonske emajle, mizarski klej, steklarski klej, suhe barve, ščetke, izdelke, park. loščilo itd.

Poslovalnice na drobno:

»KARMIN«, Resljeva 1, telefon št. 23-252

»MAVRICA«, Wolfova 12, telefon 23-463

»ORIENT«, Titova cesta 14, telefon 22-655

Skladišče: ENGROS: Titova 33 (Javna skladišča)

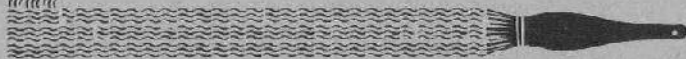
Uprava: Resljeva 1 - telefon številka 21-256 in 21-455

»SLIKOPLESK«

ZADRUGA Z.O.J.
LJUBLJANA

STAVBNO IN POHIŠTVENO
PLESKARSTVO
SOBNO IN DEKORATIVNO
SLIKARSTVO - ČRKOSLIKARSTVO

TELEFON ŠTEVILKA 22-341
CENTRALA: GOSPOSVETSKA CESTA 10

**veletrgovina z usnjem,
gumo in teh. tekstilom**

Naslov: Ljubljana, Parmova cesta šte. 33

Telefoni šte.: direktor 20-013, sekretariat, komercialni oddelek in računovodstvo 21-121, prodajni oddelek 20-101

Skladišče: Bežigrad 6, telefon šte. 22-394

Iz svojih sortiranih zalog nudimo:

Raznovrstno usnje iz vseh uglednih tovarn v državi (spodnje in zgornje usnje, tapetniško, sedlarsko in galanterijsko usnje), potrebščine za čevljarje, sedlarje, tapetnike in torbarje, pogonsko jermenje, usnjeno in gumijasto, klinasta jermena vseh dimenzij

Gumijaste izdelke: cevi za vodo in plin, za pretakanje pijač, za paro, komprimiran zrak in avto-geno varjenje, za bencin in olje, za avtomobilske hladilnike, špiralne cevi za pritisk in vsesavanje, gumijasta tesnila, prešane in brušene plošče, manšete, kroglice, obroče, gumijaste škornje ter ostalo gumijasto tehnično in galanterijsko blago

Gumirano platno za dež.plašče dvojno in enojno

Tehnične tkanine: tehnični in sedlarski filc, filter-platno, impregnirano platno za delovne obleke, jutine in konopljne tkanine za embalažo, tapetništvo itd., čevljarški in krojaški sukanci, vrvarski izdelki, mlinske gurtne, vezalke, čevljarске podloge, blago za copate, čistilna volna, tekstilni odpadki itd.

Tehn. material za vzdrževanja obratov in zaščito delavcev

*Vesel in zadovoljen sa-
mozavestno stopa delov-
ni človek-planinec,
opremljen z našimi
proizvodi, v novo leto
tisočerim lepotam naše
domovine nasproti*

*Mnogo uspeha mu ob
tej krepitvi fizične in
moralne moči želi*

K O L E K T I V

Planica - šport

Izdelujemo športno opre-
mo za vse panoge športa
iz najkvalitetnejšega
materiala po navodilih
in preizkušnjah naših
najvidnejših športnih
strokovnjakov

LJUBLJANA - LIKOZARJEVA 10

KDOR ŠTEDI
NA
ČASU
IN
DENARJU

KUPUJE

v
VELEBLAGODNICA
Na-ma
LJUBLJANA

Delavcem in nameščencem nudimo pri nakupu tekstilnega blaga, konfekcije, posteljinine, pohištva itd. itd., ugodnost obročnega odplačevanja